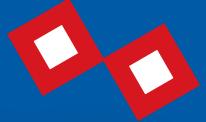

HRVATSKI PLANINAR

120 godina
»Hrvatskog planinara«
1898. – 2018.

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 110

**ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA**
izlazi od 1898. godine

12

**PROSINAC
2018**

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije
Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa
za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

VŽ2 graf d.o.o.
Velika Gorica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tržilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Glavni i odgovorni urednik

Alan Caplar
Palмотићева 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštara).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnicu možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

524 Neponovljiva Patagonija**533** Do Damavanda i natrag**536** Riječ-dvije s himalajkom Enom
Vrbek o planinskom skijanju**540** Legendarna hrvatska
alpinistica Dada Pirc

Sadržaj

Članci

524 Neponovljiva Patagonija

Martin Henc

533 Do Damavanda i natrag

Ana Sudac

536 Riječ-dvije s himalajkom Enom Vrbek o planinskom skijanju

Marko Vuković

540 Legendarna hrvatska alpinistica Dada Pirc

Eduard Hemar

543 Priče iz davnine 1950. – 1960.

prof. dr. Darko Grundler

Rubrike

553 In memoriam: Mirjana Legac (1929. – 2018.)

554 Nova izdanja: Darko Berljak: Nebo puno Himalaje – 35 putovanja u Shangri-La

555 Planinarski vodiči: Prijenos iskustava između vodiča iz Hrvatske, Makedonije, Kosova i Albanije, Zimski tečaj za vodiče (B standard) i tečajevi za vodiče C, D, E, F i G standarda u 2019. godini

557 Planinarske kuće: Planinarski dom na Hahliću poslije gotovo sto godina postojanja dobio struju!

559 Speleologija: Održan skup speleologa Italije »Nuvole« – Speleopolis 2018

560 Vijesti: Opća skupština UIAA u Mongoliji, 16. Dani istarskih planinara u Račjoj Vasi, Planinari u Virovitici od 1928. do danas, Osamdeseta obljetnica planinarstva u drniškom kraju, 50 godina Našičkoga planinarskog puta, Održana opća planinarska škola u Ivancu, 40. godišnjica Povelje o bratimljenju PD-a Delo i PD-a Grafičar, Izlet mladih planinara na Tri Žaklja

Tema broja

Planinarenje u Patagoniji

Naslovница

Vršni greben Castora u Peninskim Alpama,
foto: Damir Šantek

567 Kalendar akcija

568 Sadržaj 110. godišta »Hrvatskog planinara«

Neponovljiva Patagonija

Martin Henc, Zagreb

Patagonija je spektakularna. Patagonija je kraj svijeta. Ona je centar svijeta za pustolove, motoriste (ili putnike na četiri kotača), skijaše, polazna točka za putovanja brodovima prema jugu, prema Antarktici ili među otoke razvedene čileanske obale Tihog oceana. To je prostor izazova za najbolje penjače, ali i za nas planinare, zaljubljenike u prirodu...

Patagonija je najjužniji dio Južne Amerike, golem prostor od oko 800.000 km² koji dijele Argentina i Čile. Patagonija je stepa i ravnica, ali i prostor ledenjaka, jezera i rijeka. Patagonija su planine i granitni »tornjevi«.

Ponovit će, Patagonija je spektakularna, spektakularnija od mojih literarnih sposobnosti da to prenesem, spektakularnija od mogućnosti slika da vam prenesu djelić ljepote tog prostora.

Putovanje u Patagoniju započeli smo planirati u ljetu 2017. Budući da je Južna Amerika na južnoj polutci, planinarska sezona traje od prosinca do ožujka. Slično kao što smo 2016. uspješno organizirali i izveli planinarsko putovanje u Japan, i ovaj smo se put odlučili za vlastitu organizaciju; u odnosu na ponudu nekih agencija iz Hrvatske i okolice osmislimi smo plan koji nam je bio financijski prihvatljiviji, a omogućio nam je mnogo sadržajnije putovanje. Put je trajao 21 dan, a u njemu su se planinarski doživljaji i destinacije izmjenjivali s podjednako zanimljivim turističkim dijelom putovanja.

Nakon putovanja preko oceana stigli smo u Buenos Aires i ondje proveli nekoliko prvih dana, uz izlet brodom preko Rio de la Plate u Montevideo u Urugvaju. Oduševili su nas argentinski steak¹, argentinsko pivo² i prvi tango argentino. Petoga dana uputili smo se zrakoplovom na let do kraja

svijeta, u gradić Ushuaiju. To je otočni gradić stisnut između planina i Beagle Channela (dobio je ime po brodu kapetana FitzRoy-a koji se onuda motao, a na kojem je i Darwin putovao na svom legendarnom putovanju). Ushuaia se gotovo kao u nekoj mantri svuda spominje kao »kraj svijeta«, pa iako su s druge strane kanala Beagle čileanski otok Navarino i još nekoliko drugih otoka, čovjek vrlo brzo prihvati tu mantru, potpadne pod njezin utjecaj i osjeća se kao da se nalazi na kraju svijeta. Uostalom, mi smo nekih 13.680 km udaljeni od doma. Ovdje se jedu kraljevski rakovi, lokalnog imena centola, i piće malbec.

Prvi treking! Nakon svih uzbudjenja u početku putovanja bili smo kao »zapete puške« zainteresirani da krenemo u brda. Odlučili smo se za jednodnevni treking »Laguna de los Tempanos i Vinciguerra glacier«, koji se pokazao kao poludnevni. Prebacujemo se pola sata taksijem do ulaza u dolinu, gdje je početak staze. Ispočetka put prati rječicu kristalno čiste vode kroz zelenu dolinu, a nakon nekih pola sata prelazimo preko montažnog mosta i započinjemo s usponom. Teren je isprva natopljen vodom jer se s planina slijevaju brojni potoci pa jednim dijelom hodamo stazama građenima od balvana i greda, a nakon uspona iz doline pratimo strmu planinarsku stazu kroz »začaranu šumu«. Markacije su rijetke, gotovo da ih i nema, no staza je jasno vidljiva, a na nekoliko mesta stoje putokazi s vremenskim i kilometarskim udaljenostima, kao i visinskim oznakama.

Nakon uspona kroz šumski pojasa zatječemo se u prekrasnoj zelenoj dolini kroz koju se slijeva potok iz Lagune de los Tempanos. Osjećaj je bio kao da smo u Alpama. Još pola sata uspona i stižemo do jezera što ga s druge strane vodom puni ledenjak Vinciguerra. Šećemo oko jezera i susrećemo mladi par sa šatorom. Sudeći po opremi, čini se da planiraju uspon preko ledenjaka. Prilazimo samom ledu kako bismo ga malo »pronjuškali« i nakon fotografiranja krećemo nazad. Na povratku se može obići i Laguna Encantada, no to podrazumijeva mali dodatan uspon, a kako se nismo

¹ U Argentini je steak česta i uobičajena hrana i uglavnom je izrazito ukusan i pristupačan. Naručuje se prema vrsti mesa pa tako postoji entraña, vacío, asado, bife chorizo, bife de lomo...

² Ovdje naglašavam pivo, koje je izvrsne kvalitete, kako u Argentini tako i u Čileu. Naime, većina ljudi očekivala bi da se ovdje piiju njihova svjetski poznata vina, no iako smo ih nekoliko puta sa zadovoljstvom kušali, ipak je uz steakove, od kojih nismo bježali, pivo mnogo bolje klizilo.

posebno umorili, nije nam bilo teško. Laguna je zaista prekrasna. Sve u svemu, hodali smo pet sati i prešli malo manje od tisuću visinskih metara. Nije bilo za pamćenje, ali prvi put smo se susreli s patagonskim planinama, malo razgibali kosti i sve u svemu bili vrlo zadovoljni.

Sljedeći, sedmi dan putovanja, letimo do El Calafatea te se vozimo lokalnim autobusom tri sata preko nepregledne i puste stepa, pored grimiznih jezera Argentino i Viedma. Pogled u daljini privlači Mount FitzRoy, najviši vrh Patagonije, sa svojim satelitima, od kojih je posebno atraktivn kultni Cerro Torre. Na tom kratkom putovanju kroz pustoš prolazimo kroz dvije znamenitosti koje imaju svoje mjesto u prošlosti: Rio Santa Cruz i Estanciju La Leona³. Cilj nam je El Chalten, argentinska prijestolnica planinarenja i penjanja.

To je malo mjesto stisnuto između planina nacionalnog parka Los Glaciares⁴ i Rio de la Viedma. Ovdje nema ni onog normalnog signala za mobitel, wi-fi je u pravilu katastrofal, no zato svaka osoba koju sretnete mjerka planine i granitne vrhove te planira neku turu. Mi smo imali u planu tri jednodnevna trekkinga.

Za prvi uspon odabrali smo rutu »Laguna Torre«. To je najlakši od triju planiranih trekkinga.

³ Rijeka Santa Cruz istjeće iz jezera Argentino i teče do Atlantskog oceana. Na njenom je uštu kapetan FitzRoy usidrio svoj brod Beagle da bi obavio popravke. Da bi se pribavilo drvo potrebno za popravke trebalo je čamcima krenuti uzvodno. Na brodu je bio i Darwin, koji je pratio čamce hodajući uzvodno obalama rijeke. Kako je tlo u toj ravnici zbog pritiska Anda sa zapada izdignuto i nagnuto, a rijeka Santa Cruz je s vremenom usjekla svoj korito u tlu, Darwin je prateći rijeku uzvodno zapravo pratilo slojeve i slojeve tla kroz prošla vremena te mu se tako stvarala slika postanka života na zemlji.

Estancia La Leona, odmorište sagradeno 1894. na obalama rijeke koja povezuje jezera Viedma i Argentino, na mjestu gdje je 17 godina prije argentinskog znanstvenika i istraživača Francisca P. Morena (koji je zaslужan jer je svojim mjerjenjima osigurao Argentini velik dio površine u sporu oko granice s Čileom i Andama) napala puma, na patagonijskom la leona, i teško ga ozlijedila. Po tom je događaju rijeka dobila ime La Leona, a poslije je tako nazvana i odmorište.

Druga anegdota kaže da se ondje neko vrijeme odmaralo troje stranaca i da su zatim produžili prema čileanskoj granici. Poslije je našla policijska patrola tražeći pljačkaše Londonske banke u Tarapaci na rijeci Gallegos. Vlasnik banke prepoznao je na fotografijama to troje, a bili su to nitko drugi nego Butch Cassidy i Sundance Kid te njegova žena Ethel Place.

⁴ Los Glaciares je nacionalni park u Argentini na granici s Čileom. Obuhvaća vršne dijelove tzv. južnih ili Austral Anda, kao i velik dio kontinentalnog pojasa ledenjaka koji je treći najveći rezervoar pitke vode na svijetu (nakon Antarktike i Grenlanda).

MARTIN HENČ

S hrvatskom zastavom »na kraju svijeta«

Planinarska staza počinje u središtu El Chaltena i isprva se kratko i strmo uspinje, a zatim prateći rijeku FitzRoy postupno prilazi Laguni Torre. Staza prolazi kroz prekrasnu dolinu kroz koju sa strmina teku nebrojeni potočići. Nakon jednog sata hoda prelazi preko uzvisine s koje se prvi put pruža vidik prema Cerro Torre⁵, pa se opet spušta u dolinu iz koje nakon dalnjih sat vremena izlazi na rub Lagune Torre. Nažalost, oko Cerro Torrea naku-pili su se oblaci pa nije bilo vidika. Uspijevamo po teškoj stazi, uz jak vjetar, obići dio jezera i približiti se ledenjacima koji ga pune. Na povratku staza jednim dijelom ide tik uz Rio FitzRoy. Ta lede-njačka rijeka oduševljava prozirnom svijetloplavobijelom bojom, stalno privlačeći naše poglede. Bilo je prekrasno, hodali smo pet sati, prošli 25 kilometara i nešto više od 1100 metara visinske razlike. Dojmove smo istresli uz domaći janjeći gulaš i pivo iz lokalne mikropivovare.

Već sutradan idemo na drugi planirani trekking, poznat pod nazivom »Laguna de los Tres«. To je polukružna tura pa smo za prilaz do polazne točke dogovorili prijevoz kombijem. Međutim, u dogovorenou vrijeme nitko se nije pojavio pa dvadesetak minuta nismo mogli saznati stoji li i dogovor s prijevoznikom ili ne. No kad se ubrzno pojavio nasmijani i dobro raspoloženi djedica te nas povezao do hosterije Pilar, sve je bilo ljepše.

⁵ Cerro Torre (3128 m) kulturni je patagonijski penjački vrh. Uzdiže se 1227 m iznad ledenjaka te je jedan od prepoznatljivih simbola Patagonije. Posebno impresivan vidik na nj pruža se s Lagune Torre.

Na usponu prema Laguni de los Tempanos

Podno ledenjaka Vinciguerra

Kod hosterije Rio Blanco istoimena rijeka uz koju ćemo hodati sljedeća dva sata ulijeva se u Rio Electrico. Prvi je dio puta prekrasna staza, pretežno kroz šumu, uz stalan šum brze i divlje rijeke Blanco. Ta je dionica hrana za dušu i tijelo. Staza je lagana, polako se uspinje, a vrlo se brzo otvara vidik na masiv Mount FitzRoy⁶, kao i na

⁶ Mount FitzRoy najviši je vrh u Patagoniji. Nalazi se u srcu nacionalnog parka Los Glaciares i tehnički je jedan od najzajedničkih vrhova na svijetu. Visina mu je 3405 m, a stijene se uzdižu nevjerojatnih 1951 m iznad glečera. Argentinski istraživač Francisco P. Moreno imenovao je planinu pošto ju je prvi put ugledao 1877., u čast kapetanu FitzRoyu koji je iscrtao velike dijelove patagonske obale.

prekrasan led ledenjaka Piedras Blancas. Nakon dva sata hoda staza izlazi na čistinu gdje se spaja sa stazom iz El Chaltena, prolazi kroz kamp Poincenot te se nakon prelaska preko rijeke Blanco strmo u zavojima uspinje kamenitim terenom do obala Lago de los Tres (1200 m).

U Patagoniji mi »obični« planinari možemo uživati u samom prolasku kroz prirodu i u svjetski poznatim »miradorima«, vidikovcima s kojih se šire spektakularni vidici na granitne vrhove rezervirane samo za ponajbolje svjetske penjače. Jedan od najpoznatijih miradora upravo je ovo mjesto na kojem smo se zatekli. Još ako se potrudite popeti na greben lijevo od jezera, za što treba nekoliko minuta, stići ćete na mjesto odakle vidik u isto vrijeme obuhvaća i jezero Sucio duboko ispod i jezero de los Tres ispred vas. Iznad cijele te slike nevjerojatno se monumentalno izdiže masiv FitzRoya. Ni kratka kiša nije mogla pokvariti ovaj trenutak, ionako su nas vjetar i sunce začas osušili.

Na povratku staza prati rječicu del Salto koja teče kroz dolinu sve do El Chaltena, a vidik unazad cijelo je vrijeme otvoren prema masivu FitzRoyu. Ne možete odoljeti a da svako malo ne bacite još jedan pogled. Ne bi bilo loše u takvima prilikama imati još jedan par očiju odostraga! Nakon 7 sati, 27 km i 1200 metara visinske razlike nagradujemo se odmorom u fenomenalno uređenom burgeraju uz rock muziku. Bio je to pravi pogodak!

Deseti dan posvećen je trekingu »Loma del Pliegue Tumbado«. Riječ *loma* ne može se doslovno prevesti na hrvatski, no mogla bi se protumačiti kao razlomljen, naboran vrh. Taj smo trekking izabrali kako bismo ipak »stali« nogom na neki vrh. Uspon započinje iz samog El Chaltena i stalno vodi kroz šumu i po livadama, a nakon izlaska u pojase kamena i stijena strmo se i u kratkim zavojima diže na visinu od 1490 metara. Kako je stajalo u opisu trekkinga i bilo vidljivo iz zemljovida, staza se uspinje kroz šumu oko dva sata, a dvaput se pri prelasku preko livada otvaraju spektakularni vidici na masiv FitzRoy. To su vidici za svaki časopis ili reklamu koja treba privući turiste.

Kada hodate kroz patagonijske planine jedna je od prednosti ta što ne morate sa sobom nositi mnogo vode. Svako se malo pri prelasku preko potoka i rječica imate priliku napiti ili napuniti bočicu. Meni je na tom putu bila idealna mala metalna šalica koju nosim objesenu na ruksak i

Rio FitzRoy

u svakoj sam se prilici napio vode pa u ruksaku nisam ni trebao nositi vodu. Iako nigdje nismo imali potrebe za ruksakom većim od onog jednodnevнога (25 do 30-litarskoga), ipak svaki kilogram manje dobro dođe.

Daleko od kuće, u ovim smo planinama »na kraju svijeta« u samo četvrt sata prvo sreli dvoje

Građena staza vlažnim terenom

Slovenaca, a malo zatim naletjeli i na skupinu Makedonaca. Razmijenili smo iskustva, porazgovarali o planovima i dobili korisne podatke o nacionalnom parku Torres del Paine u Čileu, odakle su oni upravo stigli, a koji nas kao vrhunac putovanja tek očekuje.

Na Lomi smo se slikali s hrvatskom zastavom; ipak je to jedini vrh na koji ćemo se popeti. Sa svladanih 1200 metara visinske razlike, 21 km puta i oko 5 sati hoda izlet je trajao taman toliko da smo mogli još nekoliko sati u El Chaltenu pijuckati kavu čekajući autobus prema sljedećoj destinaciji, El Calafateu.

Nakon tri sata vožnje stižemo u prekrasan hotel na obali jezera Argentino. Sljedeće prije podne provodimo na ulicama El Calafatea, prekrasnoga gradića smještenog na grimiznim obalama toga jezera. Nakon tri dana hodanja po brdima godio nam je malo laganiji dan, kava, pivo, suveniri... Posljepodne ipak poduzimamo kratak izlet na svjetski poznat ledenjak Perito Moreno⁷. Šetnja po terasama, odakle s nekih 150 metara gledate

⁷ Ledenjak Perito Moreno, površine 250 km², jedan je od 48 ledenjaka koji tvore južnopatagonijsko ledeno polje. To je polje treća po veličini akumulacija pitke vode na svijetu (nakon Antarktike i Grenlanda). S brzinom od dva metra na dan Perito Moreno jedan je od najbržih ledenjaka na svijetu. Unatoč tome stalno dobiva na količini leda. Na njegovoj je fronti širina leda 5 km, a visina iznad jezera od 30 do 70 metara.

Mount FitzRoy

Ledenjak Perito Moreno

tu nepreglednu masu kristalno čistoga bijelog i plavičastog leda, osluškujete njegovo pucanje koje ledi krv u žilama te kao vrhunac svjedočite odlamanju golemyih ledenih gromada i njihovu rušenju u vodu uz potmulu grmljavine, jednom od najimpresivnijih čuda prirode koje sam u životu video.

Dvanaesti je dan. Pred nama je pet sati vožnje autobusom kroz nepreglednu pustoš, prelazak preko čileanske granice u »Nedodiji« te dolazak u Puerto Natales. Mali grad na obali Tihog oceana, okružen cijelim arhipelagom otočića, dočekao nas je jakim i hladnim vjetrom. Sumorne uličice, »sklepane« kućice, vlažan motel... Prva nam je želja bila što prije pobjeći odavde pa smo odmah

MARTIN HENC

promjenili povratne karte za El Calafate (posljednjega dana iz Čilea umjesto popodne odlazimo rano ujutro). Kad se tome doda loša večera u preporučenom restoranu, rekao bih da je to bio najjadniji trenutak putovanja.

No, vrhunac putovanja tek je pred nama. Nacionalni park Torres del Paine, svjetski poznati W trek. Ta se ruta sastoji od pet dana u planinama, uz spavanje u četirima različitim planinarskim domovima⁸. Ruta svoje ime zahvaljuje činjenici da kada je cijeli prijeđete na zemljovidu iscrtate slovo W. Iako se tura može prijeći i od zapada prema istoku, mi smo krenuli s istoka.

Prva je dionica puta Central – Torres del Paine – Chileno. Jutarnji bus iz Puerto Natalesa prebačuje nas do ulaza u nacionalni park, a parkovni

⁸ Ovdje je riječ o planinarskim domovima uz koje se vežu pripadajući kampovi. Domovi su izvrsno opskrbljeni i nude spavanje u krevetima, puni pansion i bar s ponudom raznih pića. Također su na raspolaganju tuševi i sanitarije, a možete kupiti i wi-fi po pristupačnoj cijeni, i to solidne brzine. Sve vam je to na raspolaganju i ako se odlučite na spavanje u šatorima; u tom su slučaju šatori s pripadajućom opremom (vrećom za spavanje i karimatom) već postavljeni za vas. U nacionalnom parku postoje i kampovi s mjestima za postavljanje vlastitog šatora; opremu kao i hrani nosite sa sobom. U oba slučaja mjesto u parku treba rezervirati mjesecima unaprijed. Mi smo izabrali varijantu »šatori + puni pansion«, što nas je u prosjeku stajalo 120 USD po noći.

bus do početne točke, hosterije El Central. Ruksaci su nam lagani jer nas sve potrebno čeka u planinarskim domovima. Isprrva prolazimo kroz dolinu, a nakon visećeg mostića (prvog u dugom nizu sličnih, većih ili manjih) krećemo u desni krak slova W. Staza ide strmo uzbrdo nekih 45 minuta dok se ne stigne u dolinu Ascencio. Pratimo je sve do doma El Chileno, sagrađenog na samoj rijeci Ascenciju. Ondje se prijavljujemo, zauzimamo šatore te lagani, bez imalo prtljage, nastavljamo kroz dolinu i strmim usponom prema miradoru. Staza nas vodi šumom, isprva s desne strane rijeke, a nakon prelaska preko visećeg mostića s lijeve. Zatim se uspinjemo iz kotline do ruba šumskog pojasa i dalje kroz kamenit teren.

Torres del Paine

Iznenada, kad smo zaobišli posljednju kamenu gromadu, »zatekao« nas je masiv Torres del Paine, glavna atrakcija, po kojoj je park dobio ime. Tornjevi visoki 2850, 2800, 2600 i 2248 metara dižu se iznad jezera koje pune vode iz ledenjaka. Budući da se nalazimo malo ispod 900 metara, spektakularan je efekt granitnih gromada koje se izdižu iznad nas gotovo dvije tisuće metara.

Okrženi desecima planinara raštrkanih po kamenim gromadama uz obale jezera i uz prekrasno vrijeme, nismo se žurili. Skinuli smo gojzirice i čarape te u ledenoj vodi namakali noge, upijali sunce i dojmove. S povratkom do doma danas smo prešli malo manje od 16 km i 1400 metara visinske razlike. Nakon ukupno šest i pol

sati u brdu ugodno je bilo tuširati se. Večera je bila više nego izvrsna: juha, fileti lososa, salata, butelja crnog vina. Još malo razgovora i vrijeme je za spavanje. Šatori izvrsni, na ravnim drvenim platformama, debeo karimat – gotovo madrac, huk rijeke, milina...

Drugi dan W treka rezerviran je za dionicu Chileno – Cuernos. Danas se nismo trebali žuriti jer to nije duga dionica; na njoj se treba samo prebaciti do doma El Chileno. Ustajanje, doručak, priprema ruksaka. Pola sata do izlaska iz kotline, spust do jezera Nordenskjölda te dva sata hoda po izohipsama, uz blago dizanje i spuštanje terena. Cijelim se putom otvaraju novi vidici na prekrasno grimizno jezero kao i na razvedenu obalu i dijelove parka s južne strane jezera.

Nakon izlaska iz kotline Ascencio zaobilazimo golem masiv s najvišim, 2670 m visokim vrhom Almirante Nieto, da bismo podno skupine Cuernos stigli do doma. Ondje nas dočekuju slične prilike kao i jučer. Oba doma vodi ista kompanija i radi odličan posao. Lijep bar s pogledom na jezero

i uglavnom rock muzika; istina, pića su izrazito skupa, no godi malo se okupiti i proveseliti nakon čitavog dana hodanja po brdima. Za današnju su nam turu trebala oko tri sata (13 km udaljenosti i malo više od 400 metara visinske razlike), što nam je ostavilo dovoljno vremena za odmor. Igra se domino, uživali smo u tuširanju i večeri. Sutra i preksutra imamo udarne ture.

Dionica Chileno – Británico – Paine Grande jaka je tura. Nakon polaska još oko sat vremena pratimo obalu jezera prolazeći ispod masiva Cuernosa te stižemo do kampa Italiano. On se nalazi malo iznad ušća rijeke Francés, na ulazu u istoimenu dolinu. Naš današnji cilj, dom Paine Grande, nalazi se dalje uz jezero, no to će pričekati. Ostavljamo ruksake na hrpi u kampu i počinjemo s usponom kroz dolinu Francés u srednji krak slova W.

Pratimo rijeku i oštro se uspinjemo preko kamenog terena pa opet kroz šumu. Na pola doline dolazimo do miradora Francés, s kojeg puca nenađmašan vidik na masiv Paine Grande. Njegov 3050 metara visok vrh Cumbre Principal,

Lago Nordenskjöld

MARTIN HENC

najviši je vrh u nacionalnom parku. Sliku upotpunjue ledenjak Francés.

Šiba nas jak vjetar pa se ne zadržavamo dugo već nastavljamo dalje uz rijeku i uzbrdo. Neko vrijeme hodamo kroz šumu, stalno i kratko goredolje, a zatim izlazimo na čistinu prije kampa Británico, koji služi samo u krajnjoj nuždi. Put se dalje diže iz doline do miradora Británico. Na tom vidikovcu shvaćamo da se nalazimo u golemom amfiteatru, okruženi brojnim granitnim masivima, a jedini je izlaz dolina Francés odakle smo došli. Na dnu doline svijetli grimizna boja jezera Nordenskjölda. U dva smo dana obišli spomenute masive i kroz dolinu Francés opet došli podno tornjeva Torres del Paine, ovaj put sa suprotne strane. Nažalost, oblaci ograničavaju vidike. U samom smo srcu nacionalnog parka, u središtu nevjerojatnih granitnih masiva i tornjeva. Ludo!

Na pola smo puta, treba izići iz doline i nastaviti do odredišta. U kampu Italiano opet stavljamo ruksake na leđa pa preko još jednog visećeg mosta, jedan po jedan, nastavljamo stazom prema domu Paine Grande. Ubrzo napuštamo obale jezera Nordenskjölda i idemo prema jezeru Skótsbergu. Jak vjetar stvara prilično velike valove na malom jezeru.

Neko vrijeme staza prolazi kroz šumu golih bijelih stabala, a samo mali nagoreni dijelovi otkrivaju da je riječ o opožarenom području. Staza nas ubrzo vodi na prijevoj s kojeg prvi put vidimo jezero Pehoé i dom Paine Grande, gdje ćemo spavati sljedeće dvije noći. Posljednji ćemo dan brodom preko jezera izići iz parka.

Cijelim se putem od kampa Italiano pri pogledu unazad ističe prekrasan masiv Cuernos okupan u suncu, s tornjevima Máscarom, Norteom, Principalom i Esteom, pa i ovdje, kao i neki dan podno Mount FitzRoy, stalno pogledavamo unazad. Granitni masivi u nacionalnom parku Torres del Paine zanimljivih su kombinacija boja; vrhovi su crni (plavi), a ispod njih je kao nožem odrezan sloj gotovo bijele ili ružičaste boje. Fenomenalno izgledaju, pogotovo kad ih obasja popodnevno ili večernje sunce.

Za nama je 8 sati hoda, 27 prehodanih km i svladanih 1300 metara visinske razlike. Paine Grande najveći je dom u parku. Standard u kampu lošiji je nego u kampovima koje smo dosad posjetili (šatori su na livadi, podloga je grbava, karimati

MARTIN HENC

Na miradoru Británico

su tanki, a tuširanje slabo), no sama se zgrada doima poput hotela. Na katu je prekrasan bar s pogledom na jezero te na spomenuti Cuernos. Nakon solidne večere planinari se okupljaju u baru, zabavljaju, prepričavaju dojmove. Ugodaj je odličan. Sutradan nas očekuje najteža tura budući da u jednom danu planiramo obići ono što se inače prelazi u dva. Ali što je – tu je, u domu Grey, našem sutrašnjem cilju, nije bilo mjesta pa ćemo se vratiti ovamo na noćenje.

Ujutro krećemo put sjevera u lijevi krak slova W (Paine Grande – most Braunlich – Paine Grande). Tu bi se dionicu moglo okarakterizirati kao »gore-dolje«. Iako prema zemljovidu nema velike razlike između najniže i najviše točke, teren je takav da se stalno dobiva i gubi na visini. Prolazimo kroz kotline, prijevoje, šumarke i pored dvaju-triju jezeraca te dolazimo do najviše točke dionice i prvi put vidimo jezero Grey. Kao što mu ime govori, sive je boje, što je neobično za Patagoniju. Njime plutaju veće i manje sante leda koje se odlamaju od istoimenoga glečera koji sa sjeverne strane puni jezero. Slijedi strm, kratak spust kojim stižemo u blizinu obale, što koristimo tako da se šuljamo⁹ do plaže, skidamo gojzerice i

9 Na svim trekinkzima Patagonijom zabranjeno je kretati se izvan planinarskih staza, pa i samo nekoliko metara. Toga se svi strogo pridržavaju i ne propuštaju priliku da vas upozore pokažete li namjeru da se udaljite sa staze. Razlog tome je očuvanje prirode; tako žele dati prirodi priliku da se oporavi od čovjekova utjecaja. Na taj se način utjecaj ograničava na što uži pojaz oko samih staza.

Puente Braunlich

čarape te umačemo noge u ledenu jezersku vodu. Uspjeli smo uhvatiti i poneku malu santu leda. Oporavljeni nastavljamo do doma Grey.

Sve dosad planirano »odradili smo kao po špagici«, no sada nam je jak vjetar pomrsio planove. Rezervirali smo vožnju kajacima po jezeru Grey kako bismo se približili ledenjaku te se provlačili između odlomljenih santi. Na slikama taj izlet izgleda fenomenalno i trebao je biti svojevrsna točka na »i« čitavoga putovanja, no zbog jakog vjetra organizator je na licu mjesta otkazao izlet objasnivši nam da je prenaporno i preopasno po takvom vjetru izlaziti na jezero kajacima.

Brzo se prilagodivši, produžili smo planinarskom stazom još nekih 45 minuta da posjetimo viseći most Braunlich, jedan od najvećih u parku. To je bila krajnja točka našeg trekkinga.

Na povratku, opušteni, pomalo smo se »rasuli« i svatko se svojim tempom i u svojim mislima vraćao prema domu Paine Grande. Bila je to najdulja dionica na putu; hodali smo 7 sati i prešli 28,7 km uz malo manje od 1200 metara visinske razlike.

Tu završava naš planinarski doživljaj. Sutradan nakon doručka katamaranom plovimo preko jezera Pehoé do doma Pudeto, gdje čekamo bus za Puerto Natales. Vrijeme koristimo za posjet

oblížnjem Velikom slapu, mjestu gdje se velika masa vode u dvije kaskade prelijeva iz gornjeg jezera Nordenskjölda u donje jezero Pehoé.

Što se patagonijskih životinja tiče, a najčešće su veće životinje guanako, puma i huemul, u ova ih dva tjedna nismo mnogo vidjeli. Sada, na povratku u Puerto Natales, ispratio nas je iz nacionalnog parka cijeli niz guanaka, patagonijske veće verzije ljame.

Ovaj nas je put Puerto Natales dočekao u znatno ljepšem svjetlu pa smo doživjeli i nešto od šarma toga gradića smještenog u zaljevu Almirante Montt, na nevjerojatno razvedenoj čileanskoj obali Tihog oceana.

Još četiri dana trebala su nam za povratak u Zagreb. Započelo je dugom vožnjom busom u Argentinu, nastavilo se letom preko Ushuaije do Buenos Airesa, pa prekoceanskim letom do Londona i europskim letom do Zagreba, uz obilje usputnih uzbudjenja. Kad je većina europskih letova zbog snježnih mečava bila otkazana, a naš, za Zagreb, jedan od rijetkih koji nije otkazan, ne znaš jesи li sretan ili se pribrojavaš da netko ide grlom u jagode. Kako god bilo, let za Zagreb bio je najmirniji na ovom putovanju.

Patagonija je zaista impresivna i čudesna. Ostaju prekrasne uspomene.

Do Damavanda i natrag

Ana Sudac, Karlovac

Kako bismo okrunili svojih sedam godina planinarskog djelovanja, ljetos smo se otputili malo dalje od planina koje obično posjećujemo – u nepoznate azijske planine. Europske smo vrhove proteklih godina dobro upoznali i došlo je vrijeme za iskorak na azijski kontinent.

U našem planinarskom društvu svaka dobra tura započinje druženjem istomišljenika uz pivo. Od desetak entuzijasta zainteresiranih za zanimljivu turu, broj spremnih sudionika sveo se na nas četvero, no i to je bilo dobro jer se tijekom priprema činilo da ćemo na put ići samo moj muž i ja. Da ne bismo lutali sami, pridružili smo se društvu EST iz Srbije, koje već godinama organizira takve atraktivne ture i avanture sa zahtjevnim usponima po bijelom svijetu. Cilj nam je Damavand, najviši vrh i simbol Irana.

Damavand je stratovulkan visok 5610 metara i ujedno najviši vulkan u Aziji. Smješten je u gorju Alborzu na sjeveru zemlje, u pokrajini Mazandaran, oko 66 km sjeveroistočno od Teherana. Damavand ima važnu ulogu u perzijskoj mitologiji i jedan je od nacionalnih simbola Irana. Zabilježeno je da ga je prvi osvojio iranski planinar (!) Abu Dolaf Kazraji (Abu Dulaf al-Kazraji) još početkom 10. stoljeća.

Na put polazimo u ponедjeljak 20. kolovoza. Prvo nam je odredište Beograd, gdje se trebamo naći s ostalim sudionicima putovanja i uhvatiti zrakoplov za Istanbul. Ima nas 16-ero, a budući da su družinu činili planinari iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore, u šali smo odmah ustvrdili da se skupila mala bivša Jugoslavija. U zračnoj luci Atatürk u Istanбуlu presjedamo na zrakoplov za Iran i ujutro u 6 sati

Karlovičani na Damavandu

po mjesnom vremenu slijecemo u zračnu luku »Imam Khomeini« blizu Teherana. Putem su nam isparila dva i pol sata zbog promjene vremenskih zona.

Teheran je velegrad od sedam milijuna stanovnika, a kad se tome pribroji dnevna migracija ljudi koji dolaze na posao, ta se brojka penje i do 12 milijuna. Toga smo dana saznali kako je biti milijunaš – mijenjanjem 500 eura, u džepu smo imali čak 60 milijuna riala.

U srijedu imamo u planu aklimatizacijski uspon na brdo Tochal (3933 m), koje se izdiže iznad samog Teherana. Zimi je to popularno skijalište. Do visine od 3700 metara može se stići žičarom. Cijena je prava sitnica: malo manje od pola milijuna riala (oko 30 kuna). Budući da je sredina kolovoza, sve oko nas prava je pustinja: sve je žuto i u sličnim tonovima. S vrućih 37 Celzijevih stupnjeva dižemo se žičarom na ugodnih 20. U daljini vidimo cilj, koji viri iz smoga. Vidljivost je općenito loša tako da s planine ne vidimo drugi kraj Teherana.

Sutradan, u četvrtak, putujemo dalje, prema Damavandu, oko tri sata. Zastajemo u Poluru, gdje je kuća Iranskoga planinarskog saveza, kako bismo preuzezeli dozvolu za uspon. Od Polura se džipovima vozimo do Goosfand Sara (3020 m), najviše položene džamije na svijetu. Naš vodič tamo pogoda cijenu za mule i uz njihovu pomoć krećemo prema svojem kampu na 4200 m. Putem nas prati smrdljiva, sumporasta prašina koja se lijepi na sve. Krećemo se polako te nakon šest sati stižemo do kampa. Putem je jednog sudionika, na 3800 metara, počela hvatati visinska bolest te

je sutradan morao odustati i vratiti se u Teheran. Imali smo svakojake simptome, od glavobolje do raznih drugih tegoba, ali sve smo to pregrnjeli. Na visini od 4200 metara ima otprikljike 40 posto manje kisika nego na morskoj površini pa je disanje otežano, tako da svaki napor mora biti odmjeran. Svatko te simptome doživljava drugačije, od usporenog razmišljanja do poremećaja koordinacije. Zapravo, sve ovisi o tome kako se čije tijelo prilagodi na visinu. Važno je u trenucima odmora dovoljno piti i jesti.

Uspeli smo se baš na Bajram pa u domu i kampu ima mnogo ljudi. Ime Damavand znači »bliže bogu«, čime se svrstava uz bok drugim božanskim planinama.

Za spavanje u kampu prve noći mogu reći samo da je bilo zabavno. Kad na jednom mjestu smjestite mnogo ljudi koji loše reagiraju na visinsku bolest, imate simfoniju zvukova i priliku svašta vidjeti. A bilo je zaista svega: od preskakanja ljudi i traženja prolaza prema zahodu do nesvjesnog bauljanja oko kampa. Sljedećih je dana bilo lakše, valjda se čovjek navikne na taj kaos.

Ujutro je počeo još jedan aklimatizacijski dan. Već smo prilično visoko pa svi nevoljko ustajemo, jedva doručkujemo i krećemo u visinu. Svi neispavani, uz glavobolju i u svojevrsnom stanju polusna, stižemo na 4600 metara. Tri sata puzanja trebalo bi biti dovoljno da bismo se malo prilagodili na veću visinu i bili spremniji za sutrašnji uspon. Od umora sam zaspala na samom vrhu i spavala oko sat vremena na toj visini. Nakon silaska svi smo si provjerili zasićenost krvi kisikom i puls. Rezultati su bili različiti, ali zadovoljavajući, s izgledima da svi sutradan nastavimo put prema vrhu.

Napokon, vrijeme je za uspon na glavni vrh. Budimo se u tri ujutro i prije četiri spremni smo za polazak. Sve je oko nas u mrklomu mraku. Zdesna se na obzoru vidi Orion, slijeva svjetla Teherana, a iznad nas mjesecina. Sa svjetilkama na glavama i bez stajanja polaganu napredujemo do 4800 metara, gdje nas zatječe zora. Na pola smo puta do vrha, temperatura je oko ništice, no uz lagan sjeverac djeluje kao da je hladnije. Za danas je prognozirana kiša pa se trudimo doći na vrh što brže, da nas ne uhvati.

Tristo metara podno vrha počinje sumporno polje pa stavljamo marame na lice. Ako se prije teško disalo, sad je još gore. Zrak ispunjava miris

pokvarenih jaja, a pred vrhom je i gejzir koji uokolo šiba sumporni dioksid. Vjetar sve te mirise tjeru prema dolje, uz tlo, i ravno prema nama. U 11 sati izlazimo na vrh, kratko slavimo i brzo krećemo dolje. Spust je dugotrajan, pun sipara, te jedva čekamo krevete. Popodne se odmaramo, a tek poslije, uz večeru, započinje pravo slavlje.

Nedjelja je predviđena za povratak u Teheran i smještaj u drugi hotel. Vrijeme brzo prolazi u vožnji i zajedničkom druženju na večeri, uz prepričavanje brojnih dojmova. Ponedjeljak i utorak slobodni su dani za razgledavanje i istraživanje Teherana. Odvajamo se od ostalog društva i u ponedjeljak razgledavamo stare gradske znamenitosti, od američke ambasade, nacionalnog muzeja, muzeja dragulja, džamije na bazaru do palače Golestan, i samoga bazara, koji nas je svojim beskrajnim ulicama dokraja izmorio. Drugi smo dan posvetili suvremenim simbolima grada pa posjećujemo tornjeve Azadi i Milad te kupujemo suvenire i drangulije za svoje najmilije.

Mali osvrt na Irance: poželite li saznati kako se osjećaju rock zvijezde, vaše je odredište Iran. Toliko osmijeha i srdačnosti nigdje nisam doživjela. Svako vam se malo netko obraća pitanjima odakle ste, trebate li pomoći, zahvalama što ste odabrali baš njihovu zemlju, traže dopuštenje da se slikaju s vama. Objašnjeno nam je da se tako trude oko svih gostiju jer smatraju da je gost na neki način poslan od Boga, pa se prema njemu tako i odnose.

U srijedu, nakon doručka, opraštamo se od Teherana i kročimo prema zračnoj luci. Čeka nas dug let, a zatim vožnja kući. Sjedalo pored krila itekako se isplatilo jer gledam u ponor i brojim planine pod nama. Vidim usamljeni Ararat, Dunav kako vijuga prema Crnom moru, Istanbul na dva kontinenta i sumrak nad Beogradom. Slijedi još put prema Karlovcu. Onako slomljeni i nikakvi, dotepli smo se u ranoujtarnjim satima do kućnog praga. Nakon svega, jedva smo odbacili svoje sumporne ruksake u čošak stana, gdje će čekati sljedeću pustolovinu.

U vršnoj zoni Damavanda

Riječ-dvije s himalajkom Enom Vrbek o planinskom skijanju

Marko Vuković, Zagreb

Već i letimičan uvid u bibliografiju časopisa Hrvatski planinar ukazuje na to koliko je skijanje utkano u tkivo Hrvatskoga planinarskog saveza. Stotine članaka o izletima, zimovanjima, natjecanjima i planinarskim avanturama govore o dugoj tradiciji planinskog skijanja kao sporta i općenito kao popularnog načina kretanja u planinama. Alpsko skijanje razvilo se tek pojmom skijaških žičara šezdesetih godina prošlog stoljeća. Sve do tada skijanje je bilo neodvojivo od planinarenja. Uspinjanje je njegov sastavni dio, a spuštanje nagrada kojom se zaokružuje lijep zimski dan proveden u planini.

Upravo taj, tradicionalan način skijanja, iz godine u godinu ponovno postaje sve popularniji među ljubiteljima planina. Sve više ljudi bježi od skijaških žičara i prenatrpanih uređenih staza. Zadovoljstvo pronalaze u skijaškim usponima na vrhove na koje se može doći samo planinarski, snagom mišića i volje. Iako takvi usponi znaju biti poprilično zahtjevni, riječ je ponajprije o rekreativnoj te je ujedno najpopularniji oblik bavljenja aktivnošću koja se naziva planinsko, planinarsko i turno skijanje.

Skije su ponekad i pomoćno sredstvo. Alpinisti ih koriste za pristup smjerovima jer im štede vrijeme i energiju potrebnu za probijanje kroz snijegom zametene staze. Gorski spašavatelji skije pak trebaju kako bi mogli dosegnuti i najudaljeniji kutak u teškim zimskim uvjetima. Stoga nije čudno da je skijanje privuklo velik broj pripadnika i pripadnica tih dviju skupina.

Uz rekreativno i funkcionalno, postoji i treći oblik skijanja, u kojem se objedinjuju uspon i spust – natjecateljsko planinsko skijanje. Ono je danas ravnopravan olimpijski sport koji će svoju premjeru doživjeti 2022. na Zimskim olimpijskim igrama

u Pekingu. Iako natjecanja u planinskom skijanju postoje već više od stotinu godina, taj je sport svoj uzlet doživio u 21. stoljeću kada se značajno povećao broj utrka i natjecatelja. Hrvatska u njemu također ima svoje mjesto. Prvi nastup hrvatske reprezentacije u planinskom skijanju zabilježen je 2004., a naši natjecatelji nastupali su i na nekoliko utrka Svjetskoga kupa. Nažalost, zbog preslabih mogućnosti za trening i razmjerno velikih troškova, ta je aktivnost postupno oslabjela, ali nije izumrla. Na horizontu se pojavila natjecateljica iz Hrvatske koja ustraje u svojim nastojanjima da predstavlja Hrvatsku na natjecanjima u planinskom skijanju. Riječ je o Eni Vrbek, članici HGSS-a s adresom u Chamonixu, koja već nekoliko sezona ostvaruje zapažene rezultate na zahtjevnim utrkama pokala »Trophée des Cimes«. Ena je svojevrsno samoniklo bilje, a njezina bi priča mogla motivirati i druge da se upoznaju s tim zahtjevnim sportom u usponu. Postavili smo Eni nekoliko pitanja.

P: Iako si poprilično poznata među hrvatskim planinarima, ponajprije zbog svojih uspjeha, bila

si na Everestu i spustila se u Lukinu jamu, dakle i alpinistica si i speleologinja, možeš li se ukratko predstaviti i pojasniti svoju vezu sa Chamonixom?

Rodena sam u Zagrebu, motivirana sam i komunikativna osoba. Moje su strasti speleologija, skijanje i penjanje. Pripadnica sam HGSS-a s 14 godina iskustva. Dio godine boravim u Francuskoj, gdje radim u penjačkoj dvorani. Budući da pola godine živim i radim u Chamonixu, ostatak vremena slijedim svoje projekte širom svijeta. S planinarenjem i alpinizmom upoznala sam se kroz speleologiju jer su mi roditelji strastveni speleolozi. To mi je omogućilo da razvijem sklonost pustolovinama te da prisustvujem ekspedicijama već kao djevojčica od 13 godina. Nakon upoznavanja nekih važnijih špilja, u potrazi za sličnom predanošću otkrila sam potrebu za upoznavanjem visokih planina. Putovala sam u Nepal, Tibet, Južnu Ameriku i Pakistan, gdje sam se popela na vrhove koji su privukli moju pozornost i skijala se s njih. Osim snažnog zanimanja za ekspedicije i penjanje, prije tri godine počela sam se natjecati u planinskom skijanju. To mi je omogućilo da ostanem u dobroj formi tijekom cijele godine te da se sportski izrazim kroz natjecanja. Chamonix je za mene bio izbor već od malih nogu zbog visokih planina koje ga okružuju.

P: Kako si se zaljubila u, kako ti kažeš, »skimo«, ski mountaineering, natjecateljsko planinsko skijanje?

Zimi 2014. pripremala sam se za ekspediciju i trebala sam mnogo trčati kako bi mi se srce priviklo na napor, a tijelo bolje adaptiralo na visinu. Problem je bio što je tada u Chamonixu bilo toliko snijega da se nikako nisam mogla pridržavati rasporeda treninga, a i trčanje po snijegu uistinu

mi je bilo mrsko. Budući da već godinama odlazim na skijaške ture i volim skijati, zamjenila sam trčanje skijaškim turama po okolnim vrhovima. Nerijetko su me na usponu prestizali ljudi s laganim skijaškom opremom i u meni pobudili znatiželju. Pitala sam se kakav je to osjećaj. Ubrzo mi je prijateljica Valentine Fabre posudila opremu i već sam sljedeći put na skijaškoj turi osjetila tu lakoću i slobodu. Valentine je poslije postala moja mentorka. Nakon našega prvog izlaska u planine odmah me učlanila u klub u Chamonixu i rekla mi da se moram početi natjecati. Danas često treniramo skupa, iako je ona viceprvakinja Svjetskoga kupa. Bio je dovoljan samo jedan izlazak na snijeg da se zaljubim u taj sport. Ubrzo sam kupila rabljene pancerice, a na istim onim posuđenim skijama natječem se i dan-danas.

P: Možeš li nam opisati kako izgledaju utrke na kojima najviše voliš sudjelovati? Kakvi su tvoji rezultati?

Prva utrka na kojoj sam sudjelovala bila je štafeta. To mi se jako svidjelo, ali nisam mogla naći partnericu ili partnera sličnog nivoa i motivacije, pa sam nastavila s individualnim, lokalnim natjecanjima. Već sam u prvoj sezoni počela osvajati medalje na gotovo svim lokalnim natjecanjima na koja sam se prijavila. Trener kluba Yann Gachet, danas veteran i svjetski prvak u kategoriji sprint, rekao mi je da bih se trebala prijaviti na svjetsko prvenstvo i predstavljati Hrvatsku. To je također pobudilo u meni hrabrost da se raspitam o ozbiljnijim natjecanjima. Kako za svjetsko prvenstvo nije u Hrvatskoj bilo sredstava ni dovoljno interesa, pokušala sam se prijaviti na neke od povijesno važnih utrka, poznatih po svojem intenzitetu, a koje su se ujedno bodovala za Svjetski kup. Posebnu

mi je pozornost privuklo natjecanje pod imenom »Pierra Menta«, gdje sam nastupala s partnericom Danielom Vendrami predstavljajući Švicarsku. Ubrzo sam shvatila da mi je natjecanje u paru mnogo zanimljivije i ljepše od individualnoga pa smo nastavile s utrkama istog stila. Godinu dana poslije osvojile smo treće mjesto na utrci koja se bodovala za Svjetski kup. Uživam u individualnim natjecanjima, ali u posljednje vrijeme ipak radije biram timska natjecanja, osjećaj je mnogo bolji.

P: Koliko i kako treniraš, odakle ti oprema, znanje, informacije?

Razinu spremnosti ljeti uglavnom održavam trčanjem, a glavu od snijega odmorim penjući se uz more. Započela sam s intenzivnim treninzima za sljedeću sezonus i trudim se raditi oko 2000 metara visinske razlike na tjedan, što će postu-

Putovala sam u Nepal, Tibet, Južnu Ameriku i Pakistan, gdje sam se popela i skijala na vrhovima koji su privukli moju pozornost. Osim snažnog zanimanja za ekspedicije i penjanje, prije tri godine počela sam se natjecati u planinskom skijanju. To mi je omogućilo da ostanem u dobroj formi tijekom cijele godine te da se sportski izrazim kroz natjecanja

pno povećati na 3000 metara, uz dodatne intervalne treninge i vježbe snage. To je vrlo općenit opis mog programa; radim ga detaljno i često se pokušavam savjetovati s drugim sportašima o

najučinkovitijim varijantama. Ukratko, tijekom zimske sezone napravim otprilike 52 km visinske razlike, ne računajući natjecanja. Skijanjem se bavim od malih nogu, to mi je zasigurno jedna od najdražih aktivnosti, a osnovno znanje o planinskom skijanju prenijela mi je Valentine.

P: S kojim se poteškoćama susrećeš i što ti najteže pada? Kako vidiš svoju budućnost u ovom sportu?

Uglavnom se susrećem s finansijskim i birokratskim problemima, ali i činjenicom da je ovo sport koji nije poznat našoj javnosti. U alpskim je državama jako cijenjen. Voljela bih se nastaviti natjecati i velika mi je želja oformiti tim u Hrvatskoj te nastupiti na svjetskom prvenstvu predstavljajući svoju državu. Ako mi to ne uspije za vrijeme moje natjecateljske karijere, željela bih ovaj sport približiti djeci, mladima i javnosti, pronaći mu mjesto koje zaslužuje. Alpe su nam blizu, možemo birati između Slovenije, Italije i Austrije, sve na nekoliko sati vožnje. Ne znam zašto su naši umovi tako daleko, kad karta brojčano i egzaktno dokazuje suprotno. U susjednoj

Sloveniji imaju odlične sportaše. Nejc Kuhar osvojio je, primjerice, 5. mjesto na spomenutoj »Pierra Menti«. Mi imamo Dinaride, Velebit... ako odemo južnije, Bosna i Crna Gora prepune su zanimljivih planina. Lanjska je godina bila iznimno bogata snijegom, a Hrvatska je sa svojom ljepotom još potpuno nepoznata u smislu turnog skijanja, i zaista egzotična svima kojima u inozemstvu pričam o njoj. Katkad mi se čini da je zanimljiva svakome osim nama samima. Ideja ima pregršt, motivacije ne nedostaje i teško je suočiti se s činjenicom da to ponekad nije dovoljno.

P: Što bi preporučila nekome tko ovo čita, a želi krenuti u svijet natjecateljskog planinskog skijanja?

Rekla bih da se svaka odluka očituje prvim korakom. Taj korak nije teško napraviti, znamo kako se hoda i to je zapravo jedino što trebamo znati. Dobro, ni znanje skijanja nije na odmet. Sve ostalo doći će samo od sebe ako imate motivaciju. Taj prvi korak može biti da istražite kako natjecanja izgledaju pa pogledate koji *trailer* s »Pierra Mente« na Youtubeu, ili pak da nabavite

natjecateljsku opremu. Možda ste toliko zainteresirani da pristupite kakvom natjecanju u Sloveniji, Austriji ili Italiji i s opremom koju već imate. Moj je jedini savjet, ako vas ova aktivnost zanima, nemojte odustati jer najteže su stvari uvijek najbolje. Srce mi zalupa brže svaki put kad upoznam još nekoga s kim mogu dijeliti iste strasti.

P: Hvala ti, Ena!

Planinsko skijanje u HPS-u

Skijaške aktivnosti u HPS-u koordinira i prati Komisija za planinsko skijanje kroz program i sustav školovanja. Po završenoj školi planinskog skijanja, polaznici stječu naziv »pripravnik planinskog skijanja«. Nakon što prikupe iskustvo kroz samostalne skijaške ture, pripravnici mogu polagati za naziv »planinski skijaš«. Edukacijske aktivnosti provode instruktori planinskog skijanja. One, pored škole, predviđaju i osnovno iskustvo o lavinama i ledenjacima te druge vještine potrebne za podizanje razine bavljenja planinskim skijanjem.

Legendarna hrvatska alpinistica Dada Pirc

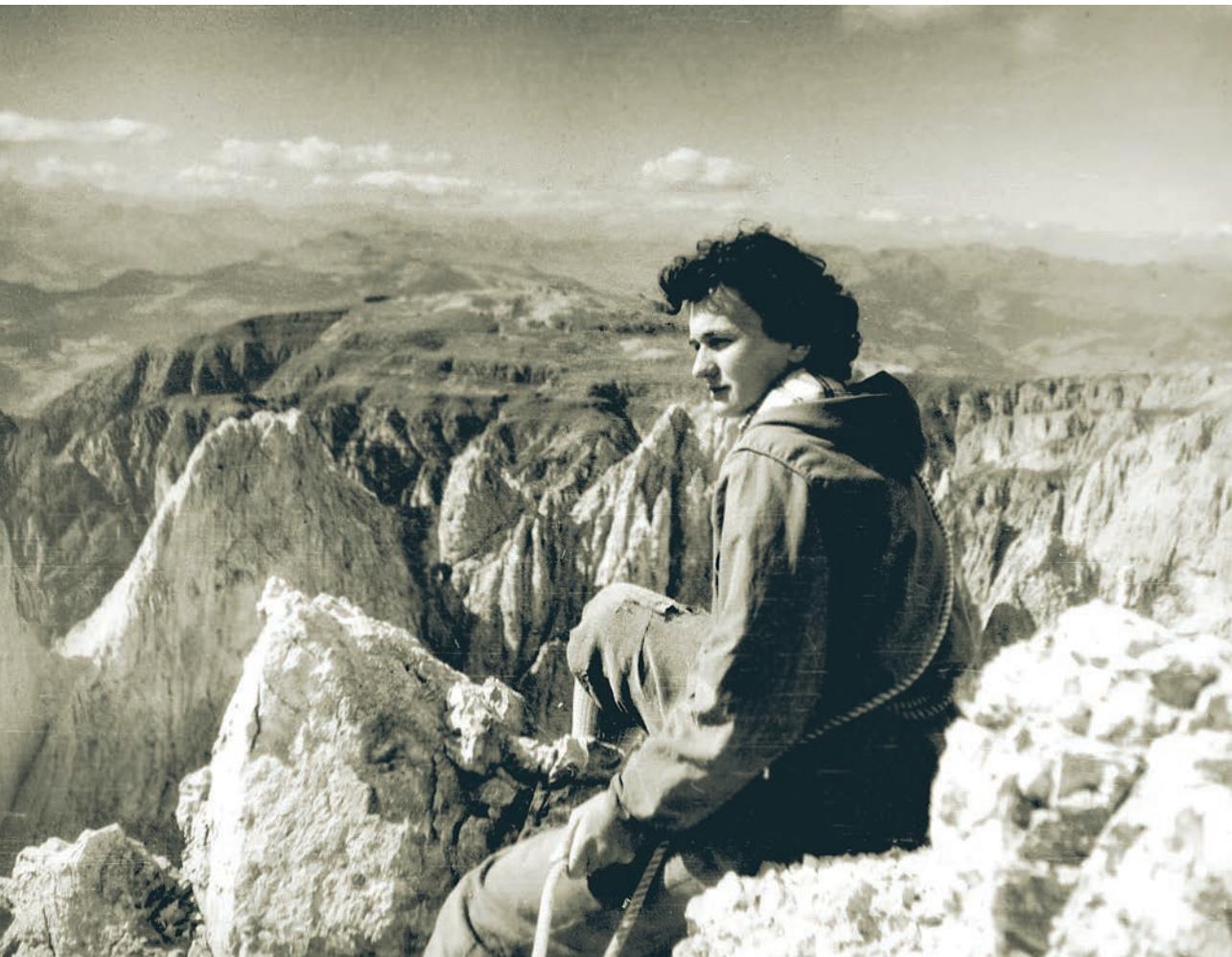
Sjećanja Đurđe Sučević

Eduard Hemar, Zagreb

Vrijeme prebrzo prolazi kad su u pitanju tužne obljetnice. Tako se u kolovozu ove godine navršilo četiri desetljeća od preraognog odlaska legende hrvatskoga ženskog alpinizma.

Dragotina Pirc, poznatija kao Dada, rođena je 12. travnja 1922. u Gorjanskom kod Komna, blizu današnje državne granice Slovenije i Italije.

Roditelji su joj bili Jožef i Olga. Rano je ostala bez oca, a njezin je rodni kraj nakon potpisivanja Rapaljskoga ugovora (1920.) okupirala Kraljevina Italija. Životne su nedaće natjerale Dadu da s majkom dode u Zagreb, gdje nisu imale nikakve rodbine. Započela je tako nov život, koji će najviše obilježiti njezina ljubav prema planinama.

Bila je zaposlena u administraciji. S 26 godina (1948.) učlanila se u Planinarsko društvo Zagreb. Ostala je zapamćena ponajprije kao prva žena u Hrvatskoj koja je položivši ispit 13. svibnja 1956. stekla zvanje alpinistice. Sudjelovala je u ženskim navezima (s Đurđom Sučević i Dinom Aringer) i penjala se na najviše hrvatske, slovenske i europske vrhove. Istaknula se svojim radom kao pročelnica Alpinističkog odsjeka i odbornica PDZ-a te kao članica Komisije za alpinizam Planinarskog saveza Hrvatske. U časopisu Naše planine, u broju 4 iz 1958., objavila je tekst »Žene i alpinizam«, o razvoju ženskog alpinizma u svijetu i Hrvatskoj. Nije se udavala.

Na osnovu tih najvažnijih biografskih podataka o njezinu životu i alpinističkoj karijeri ne može se steći dojam kakva je Dada bila kao osoba i alpinistica. Stoga smo zamolili njezini veliku prijateljicu i doajenku hrvatskoga ženskog alpinizma Đurđu Sučević iz Zagreba da obnovi svoja sjećanja na nezaboravnu Dadu. Evo što nam je rekla o njoj: »U PDZ-u Dada je bila kao kod kuće. U planinama također. A kako u alpinizam? Pitala sam Dadu... Prvi dolazak u Julijske Alpe; nije mogla vjerovati da takva ljepota postoji – u vidicima, u zvukovima, u mijenama, toliko iznenadenja... Nastavak je bio očekivano i neočekivano... Bila je očarana na prvi pogled, a u toj čaroliji bila je i živjela koliko je god mogla... Najprivilačnije su joj bile stijene. Također Klek; ta planina nije visoka, stijena je kratka, ali pogledi na sve strane su jedinstveni. Tu je dolazila najčešće. Više puta je ispenjala Hapedejku. Klek joj je bila posebna ljubav.«

U nastavku se Đurđa Sučević sjetila zajedničkog penjanja: »Prisojnik – sjeverna strana; uže se stalno frkalo. Morale smo se više puta razvezati i štrik spustiti niza stijenu da se izravna. Smijale smo se svaki puta. Kako nas je štrik zadržavao, vrijeme je sve brže prolazilo, sumrak je dolazio, Dada nije spomenula niti jednu neugodnu riječ. Kad smo došle gore bio je već mrak. Zvjezdano nebo bez mjesecine. Kretale smo se bez ikakve lampe. Silazile smo planinarskim putom, tiho i sporo. Kad smo već bile blizu Mihovog doma, Dada je naglo ubrzala hod, pa se od umora nije mogla popeti na gornji krevet. Dada se nije nikad štedjela, odlazila je do svojih krajnjih granica.« O Dadinom organizacijskom radu Đurđa Sučević

Dragotina – Dada Pirc

svjedoči: »Na sastanku na kojem je Dada trebala preuzeti vodstvo odsjeka atmosfera je bila neobična; kaže da nikada nije bila spremna, a ni poželjela nije da bude na rukovodećoj poziciji. Ali AO nikad nije bio u lošijem stanju. Ako ostane bez pročelnika može se potpuno ugasiti. Neki su alpinisti bili izbačeni iz odsjeka, neki su otišli, a neki se rijetko javljaju. Sada je nužno da se odsjek ne ukine. Unatoč nezavidnoj situaciji raspoloženje u odsjeku bilo je optimistično i ugodno. Skupina mladih planinara prihvatile je Dadu sa zadovoljstvom. Dolazili su na sastanke, pričali o poznatom im planinarenju, o manje poznatom, a željenom alpinizmu, a bili su aktivni i u organiziranom snalaženju u šumama. Učinili su ono što su mogli. Dada je dala sve od sebe, svi prisutni su prihvatali nju i njezin optimizam. Spremnost i uvjerenje da će ovaj AO opet napredovati djelovali su i konačno pokazali uspjelu realizaciju.«

Nažalost, Dada se razboljela. Naša sugovornica prisjetila se posljednjeg razdoblja Dadina života: »S vremenom je došla bolest koja je Dadi onemogućila penjanje i planinarenje. Bolest, ne može na planine, ali ih želi gledati i slušati i doživjeti. Bila je stalno kod kuće, nije imala telefon.

Vrijeme prebrzo prolazi kad su u pitanju tužne obljetnice. Tako se u kolovozu ove godine navršilo četiri desetljeća od prernog odlaska legende hrvatskoga ženskog alpinizma Dade Pirc

Ja sam onda imala fiću, a koristila sam ga često da odem na Vršič. Otišla bih do Dade, a ona se razveselila i u trenu se spremila. Dok sam ja bila u visinama, ona je u planinarskom domu i oko njega šetalila i družila se s osobljem. Voljeli su Dadu i ona njih.«

Dragotina – Dada Pirc preminula je u Zagrebu 21. kolovoza 1978. u 57. godini života. Budući da ona i majka nisu imale vlastiti grob, planinari su se pobrinuli da se dostoјno pokopa. Ideja je bila: grob na koji će postaviti kamen s planine. Novac za grob skupljao se u tajništvu PDZ-a. Bili su to dobrovoljni prilozi planinara, alpinista i prijatelja. Najviše se u vezi s time potrudio Bruno Zergollern. Odlučili su da na grob donesu veliki kamen s Kleka. U tome se najviše angažirao Ivica Sirotić – Straško. Vozilo sa snažnim, mladim alpinistima došlo je do Kleka. Odabrali su i dopremili kamen na zagrebačko groblje Miroševac. Straško je u taj

kamen postavio klin s karabinerom. Zahvaljujući planinarima i alpinistima, 26. listopada 1981. spomenik je postavljen na Dadin grob.

Na kraju svojih uspomena najstarija hrvatska alpinistica (rođena 1931.) i još uvijek aktivna planinarka Đurđa Sučević izrekla je dirljive rečenice: »Sjećanje na Dadu Pirc, sjećanje je na njezinu dobrotu, na skromnost, na prijateljstvo, na razumijevanje i ljepotu planinara i planina, sve do krajnjih granica. Draga moja Dada, nikada te neću zaboraviti. Želim da dalje živiš u sjećanju planina i ljudi koji ih vole.«

Literatura

- N. A., Spomenik Dadi Pirc, Vijesti, Naše planine, 1981, br. 11-12, str. 284
- Poljak, Ž., Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva, Zagreb, 2004.
- Hemar, E., Slovenci u hrvatskom sportu / Slovenci v hrvaškom športu, Zagreb, 2014.

Posljednje počivalište Dade Pirc, s kamenom iz planine, klinom i karabinerom

Priče iz davnine 1950. – 1960.

2. dio

prof. dr. Darko Grundler, Zagreb

Časopis Hrvatski planinar kulturno je blago. Tko god sumnja u tu činjenicu neka prolita nekoliko brojeva iz njegove 120-godišnje povijesti. Naći će mnoga blaga: znanstvena, povjesna, literarna, jezična, pjesnička, muzička, planinarska i još nebrojena druga. Srest će mnoga imena s kojima se Hrvatska diči. Izborom izvadaka iz većeg broja članaka pokušat ćemo vam dočarati planinarsku povijest, točnije, dočarati duh koji je vladao među planinarima u to doba.

Časopis Naše planine

Zanimljivo je pročitati kakvo je stanje bilo s izdavanjem časopisa prije šezdesetak godina. Već su tada nedostajala pojedina godišta.

U izdavanje »Naših planina« uloženo je mnogo truda i nastojanja da list po opremi i sadržaju bude što bolji. List je u 1953. izlazio u nakladi od 1500 primjeraka, a izdavali smo ga u dvo- i tro-brojevima, ali sa 368 stranica, što znači za 16 stranica manje nego što bi izašlo da se je izdavao u jedno-brojevima po 32 stranice. Ove godine izlazi u jedno-brojevima po 48 stranica, pa će do kraja godine izići na 576 stranica. Nakladu smo povisili na 2000 primjeraka, jer je za list porastao interes raznih škola u našoj i u drugim republikama. Na svim većim plenumima i kongresima geografa u zemljama bile su »Naše planine« pohvaljene i preporučene nastavnicima, kao pomoćno sredstvo u nastavi. Krajem 1953. godine bilo je 1050 stalnih pretplatnika, oko 100 kompletata prodano je knjižarama, a raspoloživih kompletata ima 350. Od ostalih godišta ima još mali broj kompletata iz 1952. i 1951. godine, dok iz 1950. i 1949. više uopće nema.

[Godišnja skupština Planinarskog saveza Hrvatske, Naše planine, 1954, br. 6-7, str. 241]

Traže se stara godišta »Hrvatskog planinara«, Uredništvu nedostaju prvih sedamnaest godišta »Hrvatskog planinara«, časopisa HPD-a, koji je izlazio 1898. do 1914. godine. Mole se, koji posjeduju ta godišta, da ih ponude Uredništvu na otkup.

[Molba uredništva, Naše planine, 1959, br. 5-6, str. 152]

Financijske su poteškoće oduvijek pratile časopis. Iako su tih godina izlazila samo četiri broja godišnje, i to je bio prevelik izdodatak.

Da se razmotri mogućnost skromnijeg izgleda i jeftinije štampe časopisa »Naše planine«.

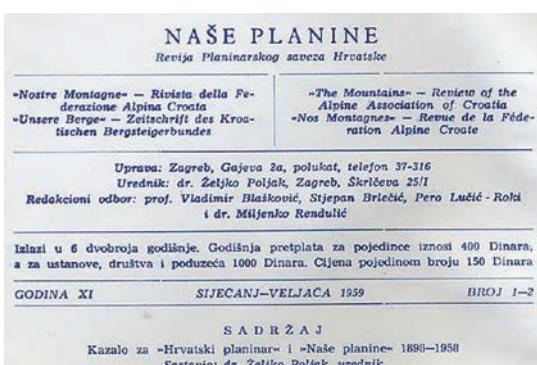
[Zaključci Skupštine Planinarskog saveza Hrvatske održane u Velikoj dne 23. XI. 1958., Naše planine, 1958, br. 4, str. 282]

Unatoč financijskim poteškoćama, dolaskom Željka Poljaka na mjesto urednika časopisa ne samo da nije postao skromniji, već je počeo izlaziti u šest brojeva godišnje, umjesto dotadašnjih četiriju. Vječit je problem, međutim, broj pretplatnika.

Ranije su društva imala kao donekle opravdani izgovor, nerедовно izlaženje lista, no ove godine list ne samo da izlazi redovno, nego i u povećanom obujmu, naime umjesto u 4 broja godišnje kao ranije, sada izlazi u 6 brojeva. Unatoč toga neaktivnost društava je i nadalje ista, tako da je ove godine broj pretplatnika dapaće opao. (...)

Društva bi trebala kao hitni zadatak nastojati da na deset članova imaju jednog pretplatnika. Do sada su tu normu prebacila samo tri društva i to u Čakovcu, Hrašćini i Vrapču, koja mogu u tom pogledu da služe kao primjer.

[Žalosna statistika, Naše planine, 1959, br. 11-12, str. 283]

Impresum prvoga broja koji je uredio Željko Poljak 1959.

Planinarski domovi i društvene prostorije

Počela je gradnja novog doma na Zavižanu.

Sretna je zamisao Planinarskog saveza Hrvatske, da baš ovdje sagradi savremenu planinarsku kuću sa 32 ležaja i ostalim komforom. Nova šumska cesta, koja je već izgrađena do Jezera, uskoro će izbiti u neposrednu blizinu Zavižana, i konačno će tako ovaj djevičanski kutićić čarobne gorske prirode biti pristupačan svakom trudbeniku za odmor i temeljit oporavak. Pogledali smo izvrsnu smrekovu građu koju majstori tešu za našu novu kuću. Da graditeljima barem nešto pomognemo donijeli smo im oko 50 litara svježe vode iz udaljenog bistrog vrela u Modrić Docu. Rukovodiocu ovih radova Ivanu Modriću najveću brigu zadaje skupo izvlačenje građe iz dubokih dolina i cijepanje daščica za krov, jer za šindru nema prikladnih stabala u blizini. Ukoliko ne bude nekih nepredvidivih zapreka, on se nada da će kuća do jeseni biti pod krovom.

[Modrić, B., Na Zavižanu, Naše planine, 1951, br. 9-10, str. 260]

Stari 63-godišnji Ivan sa nekoliko svojih ljudi proveo je čitavo hladno ljeto 1951. god. u zidinama porušenog doma. Trebalo je sve opet na ledima i konjima donijeti za gradnju po bespućima. Tamo iz Zagreba pokrenuta je gradnja. Čuo sam mnogo lijepih riječi o njegovom graditelju Peharcu iz usta onih koji su gradili. Htio bih danas ovdje svima onima, koji su pokrenuli njegovu gradnju, a najviše ovim ozebljim ljudima stisnuti ruku, i reći zajedno s vama — »Hvala!«

[Modrić, I., Susreti na Velebitu, Naše planine, 1952, br. 3-4, str. 73]

Dom na Zavižanu je konačno otvoren pod imenom pod kojim ga malotko danas zna.

Na dan ustanka 27. VII. o. g. bilo je svečano otvorenje planinarskog doma na Zavižanu. Na tu svečanost stiglo je nekoliko stotina ljudi iz Senja, Krasne, Staroga grada, Sv. Jurja i ostalih okolišnih mjeseta. Planinarsko društvo u Senju zaključilo je da kuću prozove po narodnom heroju generalmajoru Miljanu Žeželju »Žeželjev dom«.

[Otvorene kuće na Zavižanu (Velebit), Naše planine, 1953, br. 8-9, str. 291]

Hirtzova kuća postala je planinarski dom.

Krajem prošle godine kupio je Planinarski savez Hrvatske u Jablancu kuću, koju je sagradio istaknuti naš prirodoslovac planinar i poznavalac

Velebita, pok. prof Miroslav Hirtz. Kuća se nalazi na ulazu u malu luku Jablanca, na strmim obrocima Velebita i udaljena je desetak minuta od poznate, divlje Zavrtnice.

[B., I., Dom »Miroslava Hirtza« u Jablancu, Naše planine, 1955, br. 1, str. 78]

Dom na Kleku je pod krovom.

Upravo doznaјemo, da je dom na Kleku pod krovom. To je svakako još jedan doprinos našeg zalaganja, koji se ostvario ništa manje, nego nakon punih 45 godina, kada su tadašnji planinari željeli imati takav objekat na toj planini.

[Nakon 45 godina, Naše planine, 1958, br. 1, str. 62]

Izgradnja Ratkovog skloništa na Samarskim stijenama bio je poseban pothvat s obzirom na mjesto i okolnosti gradnje.

U vremenu od 10. do 20. X. 1952. izgrađeno je i stavljen pod krov sklonište na Samarskim stijenama. Materijal za gradnju korišten je iz ruševina partizanske bolnice. Veličina objekta je 4 X 3 m sa jednim prozorom. (...)

Dok je dio nas tražio mjesto za gradnju, drugi su raskopali ruševine partizanske bolnice i probrali nešto materijala. »Pa puno ne će ni trebati, ne će to biti veliko!« Uporno smo razbijali, pregledavali, mjerili, jer tražili smo što zdraviju građu, određenu duljinu, točnu debljinu. A tek kad nađeš, počinje kalvarija. Bilo mi je čudno od kuda nam ta pronicljivost, jer još u vlaku ne dадосмо putnicima spavati pjevajući:

»I tegli i vuci,
I kućicu si stuci...«
(...)

Prvi »Šerpasi« su stigli. Inženjeri preuzimaju materijal, ponovo mjere, procjenjuju, kratko se dogovaraju i gradnja počinje. Jasno, da mi nosači imamo svaki primjedbu, svaki prijedlog. Brusoš je i to predviđao: »Ideju svatko svira i mudro projektira...« No za osiguranje rada i sprečavanje anarhije donesena je još u vlaku odluka. Od svih učesnika, dakle čitave ekipe, potpisana je rezolucija, da se za svaku »ideju« autora umlati. Time je zadan smrtni udarac glavnoj nemani, suvišnim »idejama«. No »Šerpasi« tegle dalje. Biraju, mjere, dovikuju si i pomalo slažu hrpu u pećini. (...)

Naša Snjeguljica je odlično kuhala i bila je zaista hrabra. Čitave dane provodila je ona sama u baraci. A navečer kad bi čekala do u mrkli mрак, uvjeren sam, da joj je moralno biti neugodno.

Priznala je tek, da je jedne večeri u toj tišini, ležeći u mraku čula korake. Bilo joj je čudno da netko ide sam i nemalo ju obuze strah kad otkrije, da su to kucaji vlastitog srca. (...)

Bio je to dan kad je zabita posljednja daska naše kuće, koja ima krov, prozor i vrata, dakle prava kuća. Bez viska, vinkla i libele, a sa četiri kilograma čavala i jednim blanjalom kupljenoga materijala, Ratkova kuća je podignuta. Izgledalo je nevjerljatno i ludo, izgleda mi to na mahove i danas! Ta padala je kiša, padao je snijeg, bilo je mokro, naporno, bili smo umorni, gladni i žedni, no što je to sve? Zar to nije žrtva i spomen kao kap vode u odnosu na more, prema onom što je naš Ratko bio, što je on zasluzio? Koliko puta je on kisnuo i zebao s onim istima, koji digoše tu kućicu?! Zar nije on uvijek bio voljan dati od sebe sve za drugog? Mnogi ga nismo poznavali za života, no poznamo ga sad, jer živimo s onima, koji su živjeli s njim.

[Černić, Ž., Ratkovo sklonište, Naše planine, 1952, br. 11-12, str. 331]

O tadašnjem poletu glede izgradnje planinarskih domova danas se može samo maštati.

Prema gornjem pregledu konstatiramo, da od ukupno 17 objekata koliko je bilo ove godine u gradnji, imamo 5 domova završenih i otvorenih, 6 domova biti će otvoreno do konca ove godine, dok će 6 domova biti završeno u toku iduće godine.

[Naša građevna djelatnost, Naše planine, 1951, br. 11-12, str. 352]

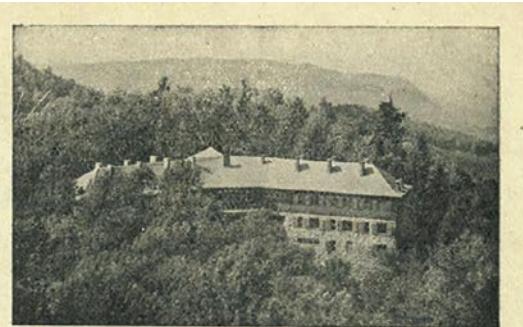
Čini se da postoji vječni nesporazum između državnih vlasti i planinara glede pravnog položaja planinarskih domova.

Skupština stoji na stanovištu da djelatnost planinarskih domova nije ugostiteljska nego kulturno-socijalna, jer bez planinarskih domova ne mogu se mase trudbenika baviti planinarstvom, koje je fiskulturna i kulturna djelatnost. U vezi sa ovim, skupština apelira na privredno rukovodstvo države da se djelatnost planinarskih domova ne izdvaja iz kulturno-socijalne planinarske organizacije u pogledu plaćanja poreza i ostalih dažbina kao i u pogledu kredita kod Narodne banke.

[Skupština Planinarskog saveza Jugoslavije, Naše planine, 1952, br. 7-8, str. 228]

Planinari su ostali bez Tomislavovog doma.

Osobit primjer nejasnih pojmoveva i jednostranog, dakle nepravilnog rješavanja akutnih planinarskih problema razotkriva nam na pr. slučaj,

TOMISLAVOV DOM

SLJEME NA MEDVEDNICI

Divno planinsko odmaralište u blizini Zagreba na 1012 m nadmorske visine - Prvorazredna kuhinja; centralno grijanje; tekuća voda u sobama; telefonska veza sa Zagrebom - Prostrani vidici sa vrha Sljeme (1035 m) i sa terase doma na Hrvatsko Zagorje, Samoborsko gorje, Slovensko sredogorje, na Alpe, Pohorje, na planine Gorskog Kotara i Like, te na Zagreb sa prostronom posavskom ravnicom, omeđenom na horizontu vrhovima bosanskih planina. Svakodnevna autobusna veza iz Zagreba.

Obratite se na »TOMISLAVOV DOM«, Sljeme na Medvednici, pošta Zagreb-Gračani, tel. interurban 25-000

Naše planine, 1955, br. 2, str 176

i pitanje vlasništva bivšeg »Tomislavovog doma« na Medvednici. Premda je taj dom izgrađen od planinara za potrebe planinara i planinarstva, premda je to najveći i najpopularniji planinarski dom u Hrvatskoj, premda je to neosporni fiskulturni objekt, premda postoji nedvosmisleno jasan propis uredbe narodne vlasti o vraćanju fiskulturnih objekata nadležnim fiskulturnim organizacijama, ipak taj, planinarski dom do danas još nije vraćen Planinarskom savezu Hrvatske, koji jedini ima i formalno i stvarno pravo na njega.

[Blašković, V., Suvremeni zadaci planinara, Naše planine, 1951, br. 4-5, str. 98]

Tomislavov dom je dobio razglas.

U nedjelju 24. svibnja počela je svojim redovnim programima za planinare razglasna stanica u Tomislavovom domu. U domu je i prije postojao razglasni uređaj sa radioaparatom, gramofonom i zvučnicima, ali su ga mnogobrojni posjetiocu doma koristili po svojoj volji, nestrucno baratali njime i tako je početkom ove godine ostao potpuno onesposobljen i neupotrebiv. Sada je nabavljen mikrofon, aparatura popravljena i postavljena u klupskoj sobi, i za nju se brine stalno određena osoba, a subotom i nedjeljom dolaze članovi P D S »Velebit«, koji su preuzeeli brigu oko razglasa i koji daju svake nedjelje redoviti »Planinarski sat«.

[M., K., Planinarska razglasna stanica u Tomislavovom domu, Naše planine, 1955, br. 2, str. 165]

Dom na Puntijarki dobio je ime koje je zadržao do danas.

»Dom Ivana Pačkovskog«. Zaključkom PD »Zagreb«, planinarski dom na Puntijarki (Medvednica) dobio je ime po nedavno preminulom dugogodišnjem predsjedniku društva. Članstvo je na taj način odalo priznanje za njegov neumorni i uspješni rad.

[»Dom Ivana Pačkovskog«, Naše planine, 1960, br. 7-8, str. 191]

Planinarsko društvo »Željezničar« dobito je nove prostorije u kojima i danas djeluje.

P.D. »ŽELJEZNIČAR«, ZAGREB izvršilo je svečano otvorenje svojih novih društvenih prostorija u Trnjanskoj cesti 5c dne 16. svibnja o.g. Potrebno je naglasiti, da naše planinarske organizacije manje

više oskudijevaju u pogodnim prostorijama, gdje bi se mogao razvijati nesmetano društveni rad, tako da je njihovo pomanjkanje ozbiljna kočnica širenju planinarskoga. Način, na koji su članovi P.D. »Željezničar« uredili svoje nove prostorije zasljuže punu pohvalu. Stare društvene prostorije u Ulici Anke Butorac, zapravo jedna sobica na V. katu, bile su zaista vrlo nepovoljne zbog udaljenosti i skučenosti. Na opetovana traženja i molbe, dodijeljene su društvu prostorije u Trnjanskoj cesti 5c, koje su bile u potpuno trošnom stanju. Dobrovoljnim radom uredili su članovi društva cijelu unutrašnjost: truli podovi zamijenjeni su novima, sprovedene su električne instalacije, u dvorani je podignuta solidna pozornica za priredbe, izvršeni su opsežni betonski radovi, zidovi su ožbukani i bojadići, izvršeni su opsežni stolarski radovi i t.d.

[P.D. »Željezničar«, Zagreb, Naše planine, 1953, br. 6-7, str. 219]

Pogibija Maksia Plotnikova

U to su doba bila razmjerno česta stradavanja alpinista. Stradao je tako i poznati planinar, alpinist i pionir planinarske fotografije Maks Plotnikov.

Dr. Maksimilian Plotnikov bio je alpinista u punom smislu riječi. Tih, skroman i izvanredno ozbiljan, oduševljeno je volio planine. Naročito je rado išao na ture zimi i u rano proljeće, kad strme padine i visoki grebeni planinskih vrhova pružaju sasvim drukčije prizore nego ljeti, jer njegova specijalnost bio je zimski alpinizam, i na tome je polju imao znatnih uspjeha.

Ova teška nesreća mogla bi se približno rekonstruirati ovako: Kod spusta sa skloništa Marco e Rosa, dr. Plotnikov i njegov prijatelj Austrijanac dr. Popp nalazili su se u drugoj grupi. Kod jedne ledenjačke pukotine dr. Popp je propao ili se odskijao u pukotinu, ali ga je dr. Plotnikov zadržao na užetu, jer su bili navezani. Ozlijedenog dra Poppa pokušao je Plotnikov izvući iz pukotine, ali u tome nije uspio. Spustila se strašna noć, i divlji urnebes prijetio je uništenjem svega živoga u planini. Dr. Plotnikov ulagao je sve napore da spasi unesrećenog

PUNTIJARKA

DOM PLANINARSKOG DRUŠTVA ZAGREB

Vrlo omiljeno, prijatno, tiho i ugodno mjesto za odmor. Dom je smješten na centralnom dijelu Medvednice (1.000 m). Uz dom se nalaze zeleni proplanci vrlo pogodni za odmor i sunčanje, a zimi za skijanje. Dobra i vrlo ukusno spremljena hrana uz umjerene cijene. Uobičajeni planinarski popust. Tekuća voda u sobama, tuš, električno svjetlo, telefon, radio i terasa za sunčanje.

Vrlo zgodno ishodište za razne izlete po Sljemenu.

Pristup do doma pješice ili autobusom do sljemenske lugarnice, a zatim šumskom cestom — 2 km — pješice do doma.

Informacije i rezervacije u društvenim prostorijama P. D. »Zagreb«, Bogovićeva 7/III. (Telefon 24-007) ili direktno na tel. doma (br. 23-980).

Naše planine, 1957, br. 8, str. 299

druga, ali je ovaj tokom noći podlegao. Potpuno iscrpen, pokušao je Plotnikov, kad se razdanilo, potražiti sklonište, i krenuo prema njemu, ukoliko je onako iscrpen i u nevremenu mogao odrediti pravi smjer. Nije se dugo mučio, jer je potpuno iznemogao, uskoro i sam postao žrtvom bijele smrti.

[Lučić, P., Ing. dr. Maksimilian Plotnikov, Naše planine, 1954, br. 6-7, str. 270]

Sljemenska piramida

Zanimljivo je pročitati kako je građa za prvu željeznu sljemensku piramidu stigla na Sljeme. Kratica »kl« u tekstu nije pogreška, već je to bila kratica za kilogram.

Ako se ima na umu, da su putovi, koji su onda vodili na Sljeme, imali duboke kolotečine, na kojima su kola do osi propadala, pa uz to velike strmine i jaze, koji su mjestimice bili više slični vododerinama, nego kolnicima: može se pojmiti, koliko je truda stajalo, dok je sve željezo, kamen, cement, pjesak, voda i drvo za skele na vrh Sljemena spravljeno. Vrijedno je, da se u ovoj prigodi spomene ime onoga poduzetnoga gračanskog seljaka, koji je svu građu uz stroge uvjete ugovora bez ikakove štete i u propisanom roku na Sljeme spravio. Taj se poštenjačina zove Đuro Novak. Grada se sastojala iz 277 komada razne željezne konstrukcije, teške ukupno 8003 kl, jednoga lagva željeznih klinaca, teških 354 kl, dviju škrinja oruđa i ugljena, teških 1077 kl, ili u svem 9434 kl. Ako se tomu doda 12 kamena i 10 bačava cementa, što čini takoder blizu 8000 kl, to je ukupno dopremljeno iz Zagreba na Sljeme preko 17.000 kilograma ili 170 metričnih centi.

Novoizgrađena željezna piramida predana je 7. srpnja 1889. godine na uporabu svečanim otvorenjem, kojemu je, uz sudjelovanje raznih pjevačkih društava, prisustvovalo oko 400 gostiju.

[L., P. Sljemenska piramida, Iz prošlosti Hrvatskog planinarstva, Naše planine, 1954, br. 6-7, str. 297]

Narodna medicina

Planinari su ponekad na izletima bili i liječnici u nuždi, nadomeštajući narodnu medicinu suvremenom.

Od važnijih događaja dana bio je i taj, kada je Šime odigrao ulogu »doktora« i izlječio dvije žene od »teške bolesti«. Jedna je imala ispučane usne od vjetra, a druga, mali plik na koži

od uboda komarca. Međutim gore u katunima na Šarenoj Lastvi bio je jedan uistinu ozbiljan slučaj. Jedan mališan igrajući se nespretno je pao i dobio duboku ranu na nozi, koju su mu seljaci povili s kravljom balegom, duhanom i mahovinom. Vjerujem da mu je antitetanus injekcija, koju mu je dao Šime spasila nogu a možda i život. Poslije toga događaja postali su Šime i Nedо stalni abonenti »mlječnog restorana« kako smo mi nazvali katune, i osvježavali se svježim mlijekom kada bi se vraćali sa ture.

[Rakoš, E., Na planinama Bosne i Crne Gore, Naše planine, 1954, br. 10-11, str. 376]

Koliko je visoka Medvednica, a koliko duboka spilja?

Narodne mjere za visinu i dubinu znaju se razlikovati od »službenih«.

Godine 1945. odmah iza oslobođenja, dok su još pruge bile razrušene, vozio me njegov djed kolima iz Lekenika u Zagreb. Vožnja je trajala sate i sate, tako da su se sve teme istrošile već do polovine puta. Pred samim savskim mostom padne mi na pamet smiješna ideja, da se malo poigram starčevim znanjem. Htio sam među ostalim da saznam, kakvu predodžbu o prostoru izvan svog životnog kruga ima taj stari čovjek, koji može savršenom točnošću odmjeriti od oka težinu svinje, vola ili ždrebeta. Pokazao sam mu Medvednicu, koja se nadvila kao ogromna grbava sjena nad Zagrebom i njegovim visokim gradevinama, i upitao ga:

»Čujte, kume, što mislite, koliko je visoko Sljeme?«

»Kaj — Sleme?« »Da«. Odgovorio je, nakon što je dobro ocijenio i promislio: »Pa ... kak je-je, al više od trideset metri nema!«

[K., M., Planine i naše selo, Naše planine, 1954, br. 12, str. 494]

Jednog ljetnog dana prije osam godina uputio sam se s Vladimirom Horvatom do t. zv. »trećeg ponora« u blizini »500 stuba« pod Sljemenom. U ponor se još do tada nije nitko spustio. Horvatu je još 1929. godine o tom ponoru pričao jedan lugar i kazao: »Ak' bacite kamen u ponor, on pada furt tri frtalj ure(!) i uvek nuter nekaj ruži i lupa. Ja vam se bogme ne bi ni za kaj na svetu spusti vu njega.«

[Božičević, S., Doživljaji iz podzemlja, Naše planine, 1960, br. 1-2, str. 23]

Kobna zabuna

Važan je dio planinarske opreme i puna naprtnjača, pod uvjetom da je riječ o planinarskoj naprtnjači.

Ali, što je to? Zvonko Kotarac, malen dečko rumenih obraza, sjeo je u hladovinu jednog grma i plače... Brzo smo saznali u čemu je stvar. Siromak, kako se ujutro žurio, uzeo je torbu sa školskim knjigama, a ne onu, pravu, s mesom i kolačima, koju je mama spremila. Mi smo se smijali. Razumije se, da pored tolikih »ekonomia« nije ostao ni on gladan. Zvonko Kotarac, mladi planinar iz Kutine je sigurno prvi planinar, koji je na izlet donio kompletne školske knjige po rasporedu za ponедeljak. Da uči? Ne. Kobnom zabunom.

[Stotinu mlađih planinara na Moslavačkoj gori,
Naše planine, 1954, br. 10-11, str. 423]

Planinarenje zračnom linijom

Vjerojatno nema planinara koji nije zalutao i kojem se činilo da bi bilo najbolje ići najkraćim putom – zračnom linijom do cilja.

Ali nigdje prolaza. Sada smo tek uvidjeli da je situacija ozbiljna. O noćenju pod vedrim nebom nije moglo biti ni govora, prvo zato jer uopće i nije bilo vedro, a drugo, jer nismo htjeli smetati san medvjeda i ostalih šumskih stanovnika. Ponovo smo osvijetlili kartu i odlučili se za selo Razloge udaljeno svega dva kilometra zračne linije. Budući da nikakvog puta nismo mogli pronaći, poslužili smo se spomenutom zračnom linijom, čega smo se otada ubuduće uvijek jako dobro čuvali, a naročito noću. Pronašli smo i jednu jedinu samotnu markaciju, ali ona baš ni po čemu nije dala slutiti kamo vodi, a stajala je tu vjerojatno kao historijski dokaz, da su nekad postojale markacijske sekcije koje su i djelovale.

[Poljak, Ž., Zrakom i kopnom u Gorski kotar,
Naše planine, 1955, br. 1, str. 25]

Ljubav prema planinama

Planinari su često zaljubljenici u prirodne ljepote i to rado prenose drugima, uz ostalo i opisima svojih izleta u časopisima. Postoje, međutim, i oni koji svojim opisima jasno daju do znanja da od te ljepote nisu doživjeli ništa. Tekst koji slijedi osvrт je na članak objavljen u Planinskom vestniku br. 54.

Prvo, kako se moglo dogoditi da u jednom tako renomiranom listu, u njegovom 54. godištu, piše

netko tko uopće nema razumijevanja ni ljubavi za planinu i prirodu, netko tko kao slijepac putuje najljepšim krajevima ne gledajući dalje od nosa i »rihtera«. U Gorskem Kotaru od prirode ne vidi ništa drugo osim blata, u Lici kamen i prašinu, na Velebitu samo put koji se vuče gore pa dolje. Na Plitvičkim jezerima nakon skupog i lošeg spavanja »nisu pomogle do dobre volje« sve ljepote slapova i jezera, u Lošinju se žesti što mora spavati pod šatorom, na Velebitu se nije penjao na vrhove zato što nemaju štambiljke, a Jadransko more mu se zamjerilo — zbog morske trave. I to je sve ozbiljno!

[P., Ž., Planinski vestnik 1954., Iz planinarske literature,
Naše planine, 1955, br. 2, str. 161]

Prva hrvatska alpinistica

Pred posebnom komisijom Planinarskog saveza Hrvatske položila je 22. lipnja o. g. Dada Pirc ispit za naslov alpiniste, kao prva žena u Hrvatskoj s tim naslovom. Dada Pirc se bavi planinarstvom od svog djetinjstva, a alpinizmom od 1949 godine. Obišla je i upoznala velik broj planina Jugoslavije, a bila je i u Centralnim Alpama. Mnogo voli planine i njihove vrletne stijene, a odlikuje se kao primjeran drug, što je dokazala u mnogim teškim situacijama u planinama.

[Prva žena alpinista Hrvatske, Naše planine, 1956, br. 3, str. 261]

Začeci Hrvatske planinarske obilaznice

Po uzoru na Slovensku planinarsku transverzalu i u Hrvatskoj se razmišlja o sličnom pothvatu, ali se u to doba to čini neostvarivim. Tada se nije dalo naslutiti na kakve će sve pothvate biti spremni planinari i koliko će obilaznice biti popularne.

Linija koja bi prošla duž čitave N. R. Hrvatske ne bi se mogla nazvati transverzala, jer taj pojam označava poprečan smjer, pa ako bi htjeli upotrebiti izraz adekvatan transverzali mogli bi uzeti termin longitudinala, koji označava uzdužni smjer. Međutim, namjeri i smislu takvog pothvata više bi odgovarao termin magistrala, koji označava glavni smjer, pa čemo se od sada umjesto transverzalom služiti tim imenom. Izraz transverzala koji se upotrebljava u Sloveniji za njihov planinarski put je pogrešno izabran, no mi ovdje ne čemo ulaziti u pitanje, zašto su izraziti grebenski i uzdužni put nazvali transverzalom (latinski transversus znači poprečan). (...)

Sumnjam da bi se danas među našim planinama lako našao i jedan koji bi mogao ostvariti

jedan ovako omašan putni plan, pa makar kakav bio entuzijasta. Proći sve važnije planine naše republike, što znači, danima nositi na leđima svu opremu i hranu, trpiti žđ u bezvodnoj pustinji naših Dinarida, biti nezaštićen pred atmosferskim promjenama, počevši od žege pa do iznenadne snježne mećave ili bure, to je program koji bi mogao ispuniti čitav život jednoga planinara.

[Poljak, Ž., O planinarskim »transverzalama«, Naše planine, 1957, br. 1-2, str. 26]

Planinarska lutrija

Sekcija vodiča PD »Zagreb« odvažila se na jednu novost u organiziranju službenih izleta. Osnovna ideja je slična svakoj lutriji, ali je strogo ograničen broj »srećaka« za svaki izlet, dok je riziko za pojedinca cca 1:20. Šema organizacije sastoji se u tome, da se minimum učesnika od cca 20 planinara podijeli na 200 žetona (ili 400 žetona za manje izlete), koji se među planinarima svih društava raspačaju po cijeni jedne desetine troškova putne karte. Prema tome ako se svih 200 žetona raspodaju, onda dvadesetorka dobitnika putuju na izlet besplatno.

[Planinarska lutrija Planinarskog društva »Zagreb«, Naše planine, 1957, br. 8-12, str. 293]

Stjepan Šoić

Prvi predsjednik Planinarskog društva »Japetić« u Samoboru Stjepan Šoić bio je jedan od osnivača ovog društva poslije Prvog svjetskog rata i svojim neumornim radom širio je planinarstvo u Samoborskom kraju. On je dao poticaj za gradnju planinarske kuće na Japetiću i one pod Lipovcem, koja i danas nosi njegovo ime. Stjepan Šoić je bio već godine 1902 jedan od osnivača kluba »Šišmiš«, čiji su članovi među prvima počeli obilaziti Plješevicu, Oštrec, Japetić, Lipovec i Okić, otkrivajući tako ljepote i zanimljivosti Samoborskog gorja. On je bio svestrani sportaš, pa se tako nalazio među prvim igračima hokeja u Hrvatskoj, među prvim vozačima ručnih saonica i među prvim sokolskim vježbačima...

Sve do zadnjih dana života svoje duboke starosti živo se zanimalo za rad i probleme društva. Za njegov dugogodišnji rad izabran je bio počasnim predsjednikom P. D. »Japetić«, a Planinarski savez Jugoslavije odlikovao ga je srebrnim planinarskim odlikovanjem.

[D., M., Stjepan Šoić, Naše planine, 1958, br. 1, str. 53]

Mario Saletto

Već se u mladim danima Maria Saletta dalo naslutiti čime će se baviti u životu.

Nas dvojica odlučili smo u tri godine, koristeći godišnji odmor obići sve krajeve i planine Jugoslavije, koristeći kao prevozno sredstvo bicikl. Stoga smo našu turu nazvali »Tour de Yougoslavie« Čiji je ovo prvi, skromniji dio, koji smo započeli mjeseca srpnja 1957. godine. (...)

Na jednoj nizbrdici iza Slunja raspao mi se mjenjač brzina, zapleo se među žbice stražnjeg kotača i pretvorio ga u neupotrebivu gomilu gume i željeza, koja se više nije mogla popraviti. Uzdignutih palaca dočekali smo jedan kamion nato-varen pokućtvom. Ugurali smo bicikle između nekih ormara i kreveta, na koje smo se i mi smjestili. Prošli smo sretno kroz Karlovac, a pred Jastrebarskim motor kamiona sumnjivo je zakrkljao i stao. Šofer se uzmuvalo oko motora, ali bez rezultata. Umotali smo se u naš šator i posljednju noć na turi prespavali na kamionu. (...)

U Zagreb smo stigli »šlepani« od drugog kamiona, koji nam je došao u pomoć. Iskrcavamo se kod Savskog mosta i zahvaljujemo ljubaznom šoferu. Umorni guramo bicikle Savskom cestom, sumirajući rezultate još jedne od naših zajedničkih tura. Dvadeset i tri dana, lijepih i naporanih, ostaje za nama; 1.300 km okretali su se kotači, noseći nas uvijek dalje u nove krajeve. To je prosječno 60 km na dan, što zaista nije mnogo. A potrošili smo svega po 7.000 dinara svaki i uz to uopće nismo gladovali. Vjerujte nam, došli, smo kući teži nego što smo otišli. Bilo je mnogo mnogo nezaboravnih doživljaja...

[Saletto, M., Tour de Yougoslavie, 1.300 km biciklom kroz Sloveniju, Istru, Hrv. Primorje i Kordun, Naše planine, 1958, br. 4, str. 223]

Omasovljjenje ili smjena

I danas je mnogim planinarskim društvima teško steći brojno članstvo. U to su doba upravi društva prijetile ozbiljne sankcije ako ne bi uspijevali u nakani omasovljenja društva.

Omasovljenje planinarske organizacije naš je najvažniji zadatak. Planinarska društva preuzimaju obavezu, da će udvostručiti broj svojih članova do kraja 1959. godine. Ovlašćuje se budući Izvršni odbor Saveza, da za ona planinarska društva, koja ne postižu rezultate na omasovljenju članstva, u granicama mogućnosti i postojećih uslova, traže u sporazumu

sa mjesnim političkim organizacijama, izvanredne godišnje skupštine i zamjenu takvih upravnih odbora.

[Zaključci Skupštine Planinarskog saveza Hrvatske održane u Velikoj dne 23. XI. 1958., Naše planine, 1958, br. 4, str. 282]

Skijaška sekcija obvezna

Prema zaključcima Plenuma PSH skijaška je sekcija obvezna u svakom planinarskom društvu.

Svako planinarsko društvo, koje još do danas nije oformilo ski-sekciju, treba da ju oformi i o tome obavijesti Planinarski savez Hrvatske. Svaka Ski-sekcija u planinarskom društvu, treba imati razrađen program rada, u kojem trebaju biti obuhvaćene slijedeće točke: natjecanja za značku sposobnosti, zimska orientaciona natjecanja, tečajevi za skijaške početnike, organizirana zimovanja, i t. d.

[Rad s omladinom, Naše planine, 1960, br. 1-2, str. 43]

Željko Poljak postaje urednik Naših planina

Željko Poljak je uredništvo preuzeo kao privremenu dužnost dok se ne nađe »pravi« urednik i ostao na toj dužnosti 42 godine! Kako pri preuzimanju uredništva nije zatekao nikakve materijale za objavu, svoj je prvi broj uredio tako što je objavio Pregled sadržaja 1898 – 1958. Treba imati na umu da je morao imati spremnu opsežnu bibliografiju i ostale podatke koji su tada objavljeni.

Prvi zemljovidi

Zemljovid je uz kompas glavno planinarsko pomašalo. Danas se zahvaljujući GPS uređajima bez kompasa može, ali zemljovidi su još uvijek nezamjenjivi. Zanimljivo je pročitati kako su nastajali prvi zemljovidi naših krajeva.

U našim zemljama, koje su do ujedinjenja (1918. godine) bile u sastavu Austro-Ugarske, te radove izvodio je Vojni geografski institut u Beču, a u svome historijskom redoslijedu radovi su bili slijedeći: Prvi zemaljski (Jozefinski) premjer zajedno s prvim katastarskim premjerom u vremenu od 1764. do 1787. godine; karte mjerila 1:28.800 — 1:57.600. Drugi zemaljski premjer od 1805. do 1869. godine; karte mjerila 1:28.800, 1:144.000 i 1:288.000 te prijelaz na dekadni sustav u mjerilu 1:25.000. Treći zemaljski premjer od 1869. do 1887. godine karte mjerila 1:25.000, 1:75.000, 1:200.000 i 1:750.000.

Četvrti zemaljski premjer od 1896. do 1914. godine pruža vrlo točne karte naročito u visinskom pogledu istih mjerila. Prikazivanje brda i planina postepeno se razvija prikazivanjem pomoću crtica (šara po metodi Lehmanna) sa sve većim brojem visinskih podataka (kota), a kasnije se prelazi na prikazivanje pomoću slojnica (izohipsa) i sjenčanjem, da bi se kasnije (danas) u pojedinim kartama ove metode kombinatorno spojile...

Još nekoliko riječi o t. zv. tajnosti karte. U staro i srednje historijsko doba, pa čak i u novijem vremenskom razdoblju, dok su karte još bile unikati, crtani i kopirani rukom, razumljivo je, da su predstavljale strogu državnu, vojnu ili trgovačku tajnu. Naročito, kad se radilo o trgovačkoj konkurenциji karavanskih i pomorsko-plovnih putova. Smrću su bile kažnjavane osobe, koje su prodirale u tajnu tadašnjih karata. (...)

Historijski jozefinski zemaljski premjer (1763—1787 godine) izradivao je karte isprva samo u dva primjerka, jedan lično za cara Josipa, koji je bio čuvan u ličnoj blagajni, a drugi za načelnika Generalštaba, koji je dopuštao uvid samo svojim neposrednim vojnim suradnicima i zapovjednicima tadašnjih armija. (...)

Značajna je historijatu kartografije godina 1810., kad je austrijski General Radecki predložio, a car Franjo II. nešto kasnije proglašio, da je karta javno kulturno dobro i potreba svakog pojedinca. Prije stotpedeset godina izrečena misao nije izgubila vrijednost i opravданje ni danas. Godine 1864. bila je u Beču dopuštena potpuno slobodna prodaja karata u određenim knjižarama, pa su tako karte uistinu i postale opće kulturno dobro.

[Senđerđi, J., Kartografske zanimljivosti, Naše planine, 1959, br. 3-4, str. 72]

Do koje starosne dobi planinariti?

Ponekad se postavlja pitanje do koje dobi planinariti. Djelomičan odgovor na to pitanje može se naći u ovom napisu.

Fany Copeland 86-godišnja Irkinja, odrasla u Škotskoj, već preko tri decenija živi u Jugoslaviji. Naučila je naš jezik i radila kao lektor engleskog jezika na Ljubljanskoj Univerzi. U mlađim godinama bavila se i alpinizmom i prepenjala Sjevernu stijenu Triglava, Obišla je mnoge naše planine, ljeti i zimi na skijama i u engleskoj štampi pisala o našim planinama. Od naše planinarske organizacije dobila

je kao priznanje srebrnu značku. Fany Copeland živi sada u Ljubljani i tu je saznala za 180-godišnjicu prvog uspona na Triglav. Odlučila je da se popne opet na njegov vrh i zamolila poznatog slovenskog planinara Jožu Čopa da je prati. Starica je vrlo čilo podnijela taj napor, i nakon 14 sati hoda uspela se na vrh. Po povratku je izjavila da joj uspon nije bio težak i da slijedeće godine namjerava ponovo poduzeti uspon, no ovaj puta sama.

[86-godišnja Engleskinja na Triglavu, Naše planine, 1959, br. 3-4, str. 84]

Zanimljiv je i odgovor na pitanje što je Fany nagnalo na taj uspon.

Prošloga ljeta popela se na Triglav Engleskinja Fany Copeland u 86. godini svoga života. Što je nju ponukalo na taj zamašan podvig ili da se izrazim suvremeno? Što je bio stimulans za to? Da li težnja za užitkom, kojeg će tamo doživjeti? Mnogi od vas odgovorit će jasno na to pitanje. I ja tvrdim, da je sigurno to bio movens, koji ju je uputio na Triglav. Nećemo se možda složiti samo onda, kad se ispituje uzrok tome užitku. Redovno se — kad se govori o uživanjima planinara — misli, da su krasni vidici, sunce i zrak glavni i jedini uzročnici — ili da se stručno izrazim — intelektualna podloga, koja izaziva ugodu, uživanje. Ponekad to može biti istina, naročito onda, kad ne postoje i drugi uzročnici. Međutim u navedenom slučaju nisu vidik, sunce i zrak glavni povod sreći, nego je to činjenica, da se je uspjelo svladati u velikoj starosti takav napor, kakav je potreban za uspon na Triglav. Glavni je uzrok u tome, što je ona imala doživljaj »gle, i ja to još mogu!« Kad bi se radilo samo o tome da se uživa na velikoj visini na suncu, zraku i vidiku, ne bi bilo potrebno pješačenje. Do takova doživljaja može se doći i prevoznim sredstvima — recimo na Pilatusu, na Grossglockneru ili na Jungfrau. Fany Copeland mogla si je i to priuštiti, pa ipak nije, nego je prepostavila veliki napor penjanjem.

[Baugut, J., Što je planinarenje? Naše planine, 1959, br. 5-6, str. 139]

Zavižanski meteorološki motritelj

Tih je godina meteorološki motritelj na Zavižanu bio Nikola Miškulin. Sam je boravio u domu na Zavižanu, rado primao rijetke posjetitelje i pritom im pričao o svojim dogodovštinama.

Nikola živi ovdje gore sam već preko pet godina. Vrši sve poslove za meteorološku službu

obilazeći svoje termometre, kišomjere raznih vrsta koji su ovdje na ispitivanju za kasniju primjenu u planinskim krajevima naše zemlje. Mjeri brzinu vjetra, očitava sa posebnog aparata, heliografa, trajanje sijanja sunca kroz jedan dan i prati kretanje barografa. Kroz čitavo to vrijeme gotovo je sasvim odvojen od svoje obitelji, koja živi dolje pod Velebitom, u Velikoj Brisnici. Ne zna se, tko ima više brige: da li on za ženu i petero djece, koje treba postaviti na noge, ili opet žena, koja ima na leđima čitav teret kuće te prilično velike obitelji, a uz to je u stalnoj brizi za muža koji samuje gore u planini. Za zimskih mjeseci nemaju gotovo nikakve međusobne veze, a kad popuste snjegovi i bure, onda se Nikola jednom ili dva puta u mjesecu sastaje sa ženom negdje dolje, na polovici puta s planine, i tada dodaju jedan drugome poštu i posavjetuju se o obiteljskim problemima. Bilo je katkada i teških časova, kada ga je žena znala satima isčekivati na putu u brizi zašto nije sišao, i tek je nakon više dana saznala da je bio bolestan, i jedva mogao izvršiti svoje redovne dužnosti obilaska instrumenata. (...)

Priča tako Nikola, kako su često divlje životinje jedina živa bića koje on viđa u svojoj osami. Za nevremena često se kakav divlji šumski stanovnik približi sve do planinarske kuće. Medvjed se znade prošetati stazom svega dvadesetak metara od kuće, a veprovi su znali obilaziti oko same kuće, tako da je jednom pucao na vepra s prozora i ubio ga. Vukovi nisu česti gosti Sjevernog Velebita, pogotovo ne u višim predjelima, jer tu nema naselja, pa prema tome niti lovine za njih. Ali se zato često iz šume čuje glasno baukanje srndača, što čuvaju svoje srne i lanad. Tako provodi svoj život velebitski osamljenik, daleko od ljudi i naselja.

[Lučić-Roki, P., Velebitski usamljenik, Naše planine, 1959, br. 5-6, str. 115]

Žičara na Velebitu

U promet je puštena žičara na Velebitu. Na žalost, ne za izletnike i planinare, već za prijevoz drva.

Dana 26. srpnja 1959. puštena je u promet žičara Alan—Stinica, duga 6200 metara, koja spaja masiv Velebita s morskom obalom. Stinica je malo pristanište pola sata od planinarskog doma u Jablancu, koje služi za utovar drvene grade na brodove. Do Alana, prijevoja na cesti Jablanac—Štirovača, žičara svladava visinsku razliku od 1340

metara. Postavljeno je 46 stupova na vrlo teškom i neprohodnom terenu. Najviši stup je visok 23 metra.

[P. Ž., Završena je žičara na Velebitu, Naše planine, 1959, br. 7-8, str. 187]

Gradnja televizijskog tornja na Medvednici

Gradi se televizijski toranj na Medvednici s vidikovcem za planinare. Na žalost vidikovac nikad nije ostvaren, a stara piramida je uklonjena.

Na Sljemenu kod Zagrebu, na najvišem vrhu Medvednice, podiže stanica radio-televizije Zagreb televizijski toranj visok 82 metra. Radovi su započeli već u srpnju produženjem sljemenske ceste od Tomislavovog doma do samog vrha zbog dopreme građevnog materijala i konstrukcije. Izgradnja će vjerojatno biti završena do kraja ove godine i to će biti jedinstveni objekt u našoj zemlji.

(...)

Konstruktor ovoga giganta predvidio je na visini od 35 metara terasu i vidikovac za planinare. Do ove terase vodit će stepenice i električno dizalo. Iznad vidikovca nastavljaće se u visinu televizijske antene. Objekt se podiže u neposrednoj blizini stare sljemenske piramide i gornje stanice skijaške žičare. Stara piramida koja je visoka svega 11 metara već odavno slabo služi svojoj svrsi, jer su je okolna stabla gotovo prerasla, pa se već dugo tražilo rješenje problema. Sada je taj problem riješen, a stara piramida postaje nepotrebna. Planinarski savez Hrvatske odlučio je da se piramida premjesti na vrh Japetića u Samoborskom gorju.

[Televizijski toranj – vidikovac na Sljemenu, Naše planine, 1959, br. 11-12, str. 280]

Lenjin na Elbrusu

Broj alpinista koji se u jednom danu popeo na ne baš bezazlen vrh Elbrus, spomenut u niže navedenoj vijesti, vjerojatno je do danas neoboren rekord. Povod je bio devedeseti Lenjinov rođendan.

Na najviši vrh Kavkaza, Elbrus, organiziran je 21. srpnja masovni alpinistički uspon sovjetskih alpinista. Toga dana stupilo je na taj vrletni vrhunac, sveladavši velike teškoće, 1.395 alpinista. (...)

Tom prilikom učesnici su na vrh zaboli zastave i postavili poprsje V. I. Lenjina.

[Masovni uspon na Kavkaz, Naše planine, 1960, br.

11-12, str. 274]

Josip Broz na Sljemenu 3. svibnja 1953.

Tito i planinari

Poznato je da je Tito planinarstvo smatrao buržujskom izmišljotinom i da nije imao sklonosti planinarenju ni planinarskoj organizaciji. Zato neobično zvuči dolje navedeni tekst (ako je događaj uopće vjerno prenijet).

Jedan od osobito važnih događaja, koje smatramo da treba uvodno podvući, je posjeta Maršala Tita, Tomislavovu domu na Medvednici dne 3. maja 1953., kojom je drug Tito počastio nas planinare. U kratkom razgovoru sa predstavnicima Saveza drug Tito je iznio nekoliko vrlo dragocjenih primjedaba, iz kojih se vidi, koliko ogromno razumijevanje postoji za planinarstvo i kod našeg najvišeg rukovodioca. Drug Tito je govorio o potrebi izgradnje planinarskih domova na Velebitu; o potrebi čuvanja Medvednice i o potrebi da se razmotri pitanje proglašenja Medvednice Nacionalnim parkom; o tom da u redovima planinara imade premalo alpinista; i konačno drug Maršal je obećao da će rado primiti jednu delegaciju planinara Jugoslavije, s kojom bi razmotrio probleme planinarstva, a naročito pitanje veće povlastice na željeznici.

[Godišnja skupština Planinarskog saveza Hrvatske, Naše planine, 1954, br. 6-7, str. 241]

Tito je zapravo bio u pravu, planinarstvo doista nije bila razbribriga radnika i seljaka, o čemu govori i socijalni sastav registriranih planinara u to doba.

Po socijalnom sastavu radnika ima cca 17%, radničke omladine 3%, službenika 31%, đaka i studenata 30%, seljaka 2% i ostalih 17%. Muških ima 62,8%, ženskih 37,8%.

[Godišnja skupština Planinarskog saveza Hrvatske, Naše planine, 1954, br. 6-7, str. 241]

Mirjana Legac (1929. – 2018.)

Hrvatsko je planinarstvo izgubilo još jednu zaslужnu osobu. U Domu za starije i nemoćne u Buzdohanju, u općini Čavle, 3. studenoga 2018. u 90.-oj godini života preminula je Mirjana Legac, ugledna znanstvenica i doajenka riječkog planinarstva. Veoma vitalna, još je proljetos pomagala autoru u pripremi teksta u povodu 130.-godišnjice planinarstva u Sušaku. Nažalost, ljetos joj se, nakon teške operacije, zdravstveno stanje znatno pogoršalo te je uz pomoć obitelji smještena u dom u kojem je provela posljednje mjesecu svoga bogatog života.

Rođena je u Baškoj, na otoku Krku, 19. ožujka 1929. Njezin otac Josip, rodom iz Raba, bio je veterinar i veterinarski inspektor, a majka Vera, rođ. Čerpernić, nastavnica matematike, crtanja i pjevanja, bila je rodom iz Trebnja u Sloveniji, a po ocu podrijetlom iz Zadra. Obitelj Legac prisutna je na Rabu već šest generacija, a potječe iz podvelebitskog sela Legca.

Mirjana je pohađala II. gimnaziju u Sušaku, a maturirala 1949. u Rijeci. Diplomirala je na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu 1957. stekavši zvanje diplomirane inženjerke biologije. Zbog službe svojih roditelja, rano je djetinjstvo provela u Baškoj i Rabu, a potom do 1941. u Makedoniji i na Kosovu. U njezinoj su obitelji otac i dva strica bili članovi Hrvatskog sokola. Godine 1936. postala je članicom Sokolskog društva u Rabu te počela vježbati gimnastiku i trenirati veslanje. Bila je i članica Sokolskog društva u Kočanima u Makedoniji te Uroševcu na Kosovu. S osam je godina sudjelovala na Pokrajinskem sokolskom sletu održanom u Skoplju 1937., a skijati je počela 1938. u Uroševcu. Nakon izbjeganja Drugoga svjetskog rata doselila se 1941. s obitelji u Novi Vinodolski, a nakon završetka rata preselila se u Sušak. U kolovozu 1945. završila je fiskulturni tečaj u Novom Vinodolskom. U Sušaku je bila članica Skijaško-planinarske sekcije Fiskulturnih društava Jedinstvo (1946.) i Primorje (1947.). Nastavila se baviti gimnastikom u GD-u Sušak i sudjelovala na brojnim sletovima. U Sušaku je 1947. nastupila na prvom poslijeratnom skijaškom natjecanju.

Planinarstvu se kao članica PD-a Rijeka posvetila odmah nakon njegova osnivanja 1948. (1962. društvo mijenja ime u PD Platak). U PD-u Rijeka bila je pročelnica Pionirske i Omladinske sekcije (1957.

– 1959.), članica Uprave (od 1960.) i Markacijske sekcije (1959. – 1961.), a u PD-u Platak stručna suradnica Speleoološkog odsjeka (1970. – 1980.), referentica za zaštitu prirode te između 1982. i 1995. predsjednica Društva u dva mandata. U Općinskom planinarskom savezu Rijeke bila je od 1970. do 1983. predsjednica Komisije za zaštitu prirode. Inicirala je i vodila riječku Planinarsku tribinu (1978. – 1984.), Sekciju za zaštitu prirode i Centar za planinarsku fotodokumentaciju PD-a PTT Učka. Osnovala je planinarski aktiv Runolist u Osnovnoj školi Nikola

Tesla. Bila je članica Regionalnog odbora za zaštitu čovjekove sredine i Odbora za revitalizaciju pećine u Zametu. Sudjelovala je u gradnji planinarskih domova, predavala u planinarskim školama, organizirala izlete i radila na povezivanju planinarskih društava.

Od važnijih se europskih planina popela na Dolomite, Vezuv, Etnu, Veliku stijenu Italije, Olimp, Visoke Tatre i Triglav, u Africi na Visoki Atlas, a posjetila je i jezero Titicacu u Južnoj Americi. Objavljivala je članke prirodoslovne tematike u riječkom Planinarskom listu. Za vrijeme Domovinskog rata 1991. prikupljala je, zajedno s planinarama iz Italije, humanitarnu pomoć za 120.-ero školske djece prognane iz Osijeka. Obilježila je veliko razdoblje riječkog planinarstva. Za nesebično i dugogodišnje djelovanje u planinarstvu i sportu dobila je 1968. Zlatni znak Planinarskog saveza Hrvatske, a 1990. Zlatnu plaketu Saveza za fizičku kulturu Općine Rijeka.

Jednako uspješna bila je i u svojoj profesionalnoj karijeri. Veći je dio radnog vijeka od 1958. do umirovljenja provela u Prirodoslovnom muzeju Rijeka. Zvanje više kustosice stekla je 1970., a zvanje muzejske savjetnice 1980. U svojem je djelovanju dvaput obnala poslove ravnateljice Muzeja (od 1963. do 1964. i od 1992. do 1995.). Autorica je 13, a suautorica 25 znanstvenih članaka, a uz to je napisala i 16 stručnih članaka. Objavila je Katalog zbirke jadranskih i slatkovodnih školjkaša (Mollusca, Bivalvia), 2012. Bila je članica Međunarodnoga vijeća za znanstvena istraživanja Mediterana u Monacu od 1969. do 1992. Za svoje znanstveni rad dobila 1991. Nagradu »Pavao Ritter Vitezović«.

Zaslужna hrvatska i riječka planinarka pokopana je na gradskom groblju Trsat.

Eduard Hemar

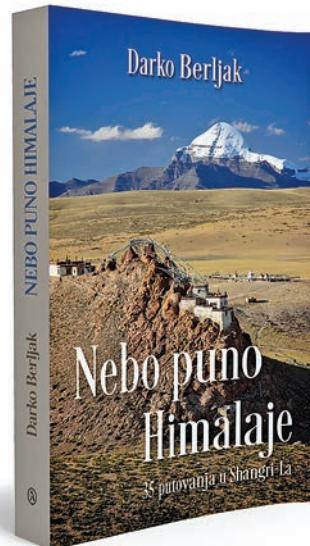

Darko Berljak: Nebo puno Himalaje – 35 putovanja u Shangri-La

Hrvatska planinarska književnost nije tako bogata kao u alpskih naroda, što i nije čudno jer u Hrvatskoj nema ni jednog vrha dvotisućnjaka, ali bogatija je nego u mnogim gorovitim državama. Najbolji je dokaz za to upravo naš časopis, koji je počeo izlaziti još u 19. stoljeću. Hrvatske su planine odavno postale pretijesne, osobito alpinistima, i zato se razvio planinarski ekspedicionizam, to jest penjanje na najviše planine svijeta, što samo po sebi ne bi bila osobito vrijedno da rezultat nisu bili i brojni putopisi, mnogi od njih ubličeni u atraktivne knjige. Među njihovim autorima ističe se Darko Berljak, srećom »profesionalni« planinar, zaljubljenik u Himalaju s obiju strana – tibetske i nepalske, i srećom – sklon pisanju. Plod tih njegovih osobina neobična je alpinistička trilogija. Već njezin prvi dio, tiskan 1990. pod naslovom »Dodiri neba«, bio je planinarski »bestseler« koji se odlikuje neobičnim stilom – putopisnim, ali protkanim specifičnim »berljakovskim« humorom. Dugo je kuhao nastavak i objavio ga tek 2000. pod naslovom »Ključevi neba«. Na treći smo dio morali čekati gotovo dva desetljeća, a za to je vrijeme, onako usput, napisao omašnu knjigu »Više od Everesta« o hrvatskoj ženskoj ekspediciji na vrh svijeta, kojoj je bio i vođa. I kad smo već pomislili – pogrešno, dakako – da je o Himalaji i Tibetu rekao sve, trilogiju je 2017. okrunio knjigom »Nebo puno Himalaje«, pozamašnom kao i prve dvije (više od 300 stranica). Njome je pokazao ljubav prema Tibetu i nostalgiju za »njegovim« planinama koje su ga opsjedale tridesetak godina ili – moglo bi se u šali reći: koje je on opsjedao, i to vrlo uspješno. Kao dokaz za to dovoljno je izdvojiti samo ove podatke: u to je područje vodio 17 ekspedicija, od toga 11 na osamtisućnjake, pet uspona na trekking vrhove u nekoliko teških putovanja po Tibetu, s ukupno 336 ljudi, i mene među njima. I ni na jednoj od njih nije se dogodila nesreća, pa čak ni u nevremenima u kojima su druge ekspedicije pretrpjele smrtne tragedije. Dodajmo i to da Berljak kao putnik nije promatrao oko sebe kao stranac, toliko voli zemlju i himalajski narod da se gotovo naturalizirao.

Njegov najbolji nepalski prijatelj, Tashi Jangbu Šerpa, o njemu je svojevremeno izjavio: »Mnogi ljudi iz cijelog svijeta svake godine dolaze u Himalaju i gledaju, gledaju... ali, samo rijetki od njih dođu i – vide. Jedan je od njih i Darko.«

Treba istaknuti da »Nebo puno Himalaje« nije samo knjiga o himalajskim ekspedicijama i putovanjima, već i uzbudljivo svjedočenje o promjenama koje su se događale posljednjih desetljeća u Nepalu i Tibetu, o utjecaju koji su te promjene imale na tamošnje

stanovništvo, na samog autora i na brojne suputnike s kojima je onamo putovao. Istodobno, knjiga donosi i brojne zanimljivosti o hrvatskim alpinistima i alpinistkinjama, zahtjevnim pripremama za himalajska putovanja te raznovrsnim poznanstvima i prijateljstvima sklopjennima na tim putovanjima.

Knjiga ima 18 poglavљa, navedimo naslove samo nekih od njih: Zemlja sretnog čovjeka, Zabranjeno kraljevstvo, Vidjeti Mount Everest, Veliki kuloar, Kraljevi visina, Božja majka Zemlje, Vrh neba. Knjiga ima 314 stranica, tiskana je u crno-bijeloj tehnici, s nekoliko umetnutih araka u boji ispunjenih atraktivnim fotografijama. Nakladnik je knjige izdavačka kuća Libricon, specijalizirana za planinarsku, alpinističku i putopisnu literaturu, urednik Željko Žarak, a cijena joj je 120 kuna.

Nećemo prepričavati sadržaj knjige, treba je uzeti u ruke, čitati je od korica do korica ili prelistavati pa čitati napreskokce. Bit će to užitak i zbog brojnih zanimljivih ilustracija. Osim čitkoga stila, koji vas poneće, valja istaknuti etnografsku, pa i povjesnu vrijednost njegovih zapažanja. Pročitavši knjigu znat ćete više o Tibetu i Nepalu nego da čitate turističke vodiče ili geografsku literaturu, osjetit ćete duh i mistiku nema tako dalekoga i nepoznatog Orijenta. Završit ću napolna u šali: šteta što Berljak umjesto trilogije nije navjestio tetralogiju jer sada bismo imali pravo natjerati ga na daljnje pisanje. No nikad se ne zna, on je i sada tamo u svojim mislima i čežnjama.

prof. dr. Željko Poljak

Prijenos iskustava između vodiča iz Hrvatske, Makedonije, Kosova i Albanije

Na makedonskoj planini Vodno iznad Skoplja održan je od 26. do 28. listopada međunarodni seminar za vodiče i instruktoare. Seminar je organiziran na inicijativu Balkanske planinarske unije (BMU), a domaćin je bio Planinarski savez Makedonije. Koncept seminara osmislile su komisije za vodiče HPS-a i FPSM-a u cilju upoznavanja i unaprijeđenja sustava planinarskog školovanja u zemljama članicama BMU-a. Predavači na seminaru bili su, uz pročelnika Komisije za vodiče FPSM-a Gorana Nikolovskog, vodići instruktori HPS-a Alan Čaplar, Karoline Supina Vrabec, Nikola Šebrek i Stjepan Posavec. Osim četvoro članova HPS-a, na seminaru je sudjelovalo 16 predstavnika Planinarskog saveza Makedonije (FPSM), osmoro predstavnika Planinarskog saveza Kosova (FBAK) i četvoro predstavnika Planinarskog saveza Albanije.

Hrvatski vodiči predstavili su podrobno svoja iskustva u izvođenju tečaja, ispita i vježbi, stjecanju UIAA akreditacije za edukativne programe te odgovarali na brojna praktična pitanja o tim temama. Kroz izvedene prezentacije predstavljen je također i sustav školovanja u HPS-u, organizacijski rad Komisije za vodiče i stanica planinarskih vodiča, postupak licenciranja, edukativna planinarska literatura i druge teme od interesa za

GORAN NIKOLOVSKI

Vježba orientacije

planinarske vodiče. Organizacijske dosege te načine ospozobljavanja vodiča u Makedoniji, Kosovu i Albaniji predstavili su Goran Nikolovski, Besim Ilazi i Artur Guni.

Posebno zanimljiv i poučan bio je praktični dio seminaru u kojem su HPS-ovi vodiči demonstrirali provođenje vježbi na hrvatskim tečajevima za vodiče, naglašavajući kako ih koncipirati i voditi da budu zanimljive, učinkovite i poučne. U sklopu seminara izvedene su vježbe predstavljanja skupini, neplanirano bivakiranje, izrada rukohvata, izrada improviziranih transportnih nosila, orientacija na pripremljenom

GORAN NIKOLOVSKI

Analiza završne vježbe

orientacijskom poligonu od 6 kontrolnih točaka te završna kombinirana vježba s elementima orijentacije, pružanja prve pomoći i transporta unesrećenih.

Svi sudionici ocijenili su seminar iznimno uspješnim te će brojna praktična i organizacijska iskustva biti primjenjena na odgovarajući način u edukativnim programima makedonskog, kosovskog i albanskog planinarskog saveza. Na kraju seminara dogovorene su i iduće zajedničke akcije u planinama u Grčkoj, Bugarskoj, Makedoniji, Albaniji, Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji, kao i razmjena edukativne literature, metodičkih priručnika i prezentacija te drugih materijala koji mogu pridonijeti razvoju planinarstva u zemljama članicama Balkanske planinarske unije (BMU).

Uz vodstvo glavnog tajnika FPSM-a Gorana Tintovskog, hrvatski instruktori obišli su slikoviti kanjon Matku te gradske znamenitosti Skoplja, a posjetili su i sjedište Planinarskog saveza Makedonije.

Alan Čaplar

Zimski tečaj za vodiče (B standard) i tečajevi za vodiče C, D, E, F i G standarda u 2019. godini

Tečaj za vodiče na zimsko planinarenje (B standard) u 2019. provest će se u tri zimska vikenda tijekom siječnja i veljače. Planirani početak tečaja je 19. siječnja, a završetak 17. veljače. Tečaj je namijenjen planinarima koji već vladaju svim znanjima i vještinama nužnim za sigurno kretanje po terenima A i B standarda te žele svoje vještine i znanja nadograditi vodičkim elementima u zimskim uvjetima.

Izleti i vježbe izvodit će se na terenima koji pružaju odgovarajuće snježne uvjete. O izboru lokacije za svaki pojedini vikend odlučivat će neposredno voditelj tečaja na temelju dostupnih podataka o snježnim uvjetima i

vremenskoj prognozi. Voditelj tečaja pravovremeno će prijavljene polaznike obavijestiti o predviđenoj turi za svaki vikend.

Prijave za zimski tečaj za vodiče primaju se do 1. 1. 2019. putem on-line prijavnice na webu HPS-a. Uvjeti za pohađanje tečaja navedeni su u Programu školovanja vodiča na zimsko planinarenje. Cijena tečaja je 500 kuna. Troškove smještaja i prehrane polaznici pokrivaju sami. U slučaju velikog broja prijavljenih bit će radi kvalitetnijeg izvođenja programa organizirana dva tečaja.

Tečaj za vodiče C standarda (sportsko penjanje) održat će se 18. i 19. svibnja 2019. u Paklenici. Podrobnejne informacije o održavanju tečaja bit će pravovremeno objavljene na webu HPS-a. Prijaviti se mogu kandidati koji ispunjavaju uvjete propisane Programom školovanja za vodiče na sportsko penjanje (C standard). Voditelj tečaja bit će Nenad Jović.

Tečajevi za vodiče D standarda (stijensko penjanje), E standarda (ledno penjanje), F standarda (alpinizam) i G standarda (planinsko skijanje) u 2019. organizirat će se prema iskazanoj zainteresiranosti. U tu svrhu je u on-line prijavnici za tečajeve i ispite u Vodičkoj službi HPS-a otvorena mogućnost inicijalne prijave, odnosno iskazivanja zainteresiranosti za pohađanje tečajeva navedenih standarda.

Po primitku prijava Komisija za vodiče utvrdit će zadovoljavaju li prijavljeni uvjete propisane programa školovanja za odgovarajući standard za koji su se prijavili.

Kada se prikupi dovoljan broj zainteresiranih koji zadovoljavaju navedene uvjete, Komisija za vodiče organizirat će tečaj po propisanom programu školovanja za odgovarajući standard, o čemu će prijavljeni kandidati biti pravovremeno osobno obaviješteni.

SASA JURIC

Zimski tečaj za planinarske vodiče HPS-a

Planinarski dom na Hahliću poslije gotovo sto godina postojanja dobio struju!

PD Obruč je prigodnom svečanošću u subotu 13. listopada obilježio završetak projekta opremanja doma obnovljivim izvorima električne energije. Toga je dana, naime, u rad puštena vjetrenjača.

Ove se godine navršava dvadeset godina od kada PD Obruč upravlja i vodi brigu o planinarskom domu Hahlić. U tom razdoblju je ovaj popularni dom doživio najveći prosperitet u svojoj povijesti, posjetilo ga je na desetke tisuća planinara i izletnika. Dom je bez obzira na vremenske uvjete redovito otvoren vikendima i praznicima, iznimno je uredan i primjerno održavan.

Prije desetak godina temeljito je rekonstruiran i obnovljen. HPS ga je proglašio najboljim planinarskim objektom u 2010., a dežurni planinari iz PD-a Obruč proglašeni su najboljim domaćinima planinarskog objekta u Hrvatskoj 2012. godine.

Prilikom posljednje obnove u domu je izvedena potpuno nova elektroinstalacija, ugrađena su rasvjetna tijela, lusteri i utičnice, no do danas dom nije bio priključen na izvor napajanja i nije imao električnu energiju. Ovakvo je stanje znatno otežavalo funkciranje i održavanje objekta, pa je PD Obruč početkom ove godine pokrenuo akciju opremanja doma električnom energijom.

Dom se nalazi na 1100 metara, u grobničkim planinama, kilometrima udaljen od elektromreže, pa je projektom predviđeno električno napajanje putem energije iz obnovljivih izvora – sunca i vjetra! Ovakva kombinirana, odnosno hibridna izvedba sustava napajanja fotonaponskim panelima i malim

Podizanje vjetroturbine na Hahliću

Postavljena vjetroturbina

vjetrogeneratorom, izabrana je zbog veće učinkovitosti i nadopunjavanja sustava kada u slučaju kratkih zimskih dana, višednevног oblačnog vremena, magle i snijega, učinkovitost fotonaponskih panela ne može zadovoljiti predviđene potrebe za električnom energijom. U tim kritičnim razdobljima na Hahliću obično vjetar najjače puše pa njegova energija podržava stabilnost sustava i neprekinuto napajanje električnom energijom.

PD Obruć je projekt ostvario vlastitim snagama, od pripreme i razrade projekta, osiguranja potrebnog budžeta do kompletne instalacije i realizacije. Projekt je vodio arhitekt Ivan Juretić, uz svesrnu podršku drugih inženjera i članova društva.

Prema izvedbenom troškovniku predviđena vrijednost projekta bila je malo viša od 150 tisuća kuna. PD Obruć je na javnom natječaju Primorsko goranske županije za tu svrhu dobio 14.933,45 kn, od Hrvatskog planinarskog saveza na natječaju za održavanje planinarskih objekata 14.562,50 kn i od Općine Jelenje (vlasnika objekta) 4.957,80 kn. Pribavljenе su i donacije od tvrtki Sekundar usluge d.o.o 5.000,00 kn i Euroherca d.d. 6.000,00 kn. Ovako sakupljena sredstava u konačnici su pokrivala tek trećinu potrebnog budžeta, no članovi Obruća nisu odustajali od visoko zacrtanog cilja i ostvarenja zahtjevnog projekta pa su aktivirali mnoge druge donatore, volontere i simpatizere društva i doma Hahlić.

Odrađene su brojne vikend radne akcije; iskopano je stotinjak metara kanala za polaganje uzemljenja/ gromobrana i električnih vodova, izrađena je i postavljena metalna konstrukcija za solarne panele i vjetrogenerator, montirana nabavljena oprema, izvedena glavna ploča upravljanja i regulacije sustava u domu te sve spojeno na postojeću elektroinstalaciju.

Kuriozitet projekta je vjetrogenerator koji nije kupljen, već u potpunosti ručno izrađen po projektu

škotskog inženjera Hughha Piggotta. On je također dao korisne savjete za izvedbu upravljanja, odnosno regulaciju proizведенom električnom energijom: za razliku od uobičajenih otočnih sustava napajanja, na Hahliću se svaki proizvedeni višak električne energije korisno preusmjerava na grijanje potrošne tople vode i podno grijanje sanitarija i kuhinje. Kada se dom u radnim danima ne koristi i nema uobičajene potrošnje, a ima dovoljno sunca ili vjetra, sustav automatski preusmjerava proizvodnju električne energije u zagrijavanje doma.

Još je jedna posebnost izvedenog projekta mogućnost daljinskog nadzora i upravljanja sustavom proizvodnje električne energije, pa inženjerima iz Obruća nije potrebno popeti se na Hahlić da bi se u svakom trenutku moglo nadzirati i upravljati sustavom.

U domu na Hahliću nakon sto godina postojanja konačno su se upalile žarulje. Planira se sada nabavka meteo-stanice, panoramske kamere, wireless mreže, hladnjaka s ledenicom, perilice posuđa, električne pumpe za vodu... konačno, svega onoga što nas u svakodnevnom životu okružuje i bez čega je danas život gotovo nezamisliv.

PD Obruć se zahvaljuje svima koji su na bilo koji način sudjelovali i doprinijeli ostvarenju ovoga zahtjevnog projekta te koristi priliku da sve pozove u posjet grobničkim planinama i planinarskom domu Hahlić – energetski neovisnom i danas jednom od tehnološki najnaprednijih u Hrvatskoj!

PD Obruć, Jelenje

Tehnički podaci sustava električnog napajanja planinarskog doma Hahlić

- **Solarni paneli:** 8 kom., 285W (99,2 cm × 164 cm) – polykristal IEC (EXE Solar A-EXP)
- **Vjetrogenerator – samogradnja:** Piggott Wind turbine 2,4 m, 700 W (axial flux alternator)
- **Regulacija punjenja:** 2 kom. Morningstar Tristar PWM TS-60 A s temperaturnim senzorima, 1 kom. Tristar follower – fazno kontrolirani SSR 50 A
- **Fall back otpori u DC 24 V krugu:** 4 kom. Solder žičani otpornici 1 ohm, 1kW
- **Akumulatorske baterije:** 2 kom. 12 V 140 Ah
- **Inverter:** Victron Energy Multiplus 24/3000/70-16
- **Daljinska kontrola i nadzor sustava:** Victron Energy Color Control GX
- **Upravljanje prioritetima potrošnje u AC 230 V krugu:** PLC Micro820 Controller

Održan skup speleologa Italije »Nuvole« – Speleopolis 2018

U talijanskom gradiću Casola Valsenio u pokrajini Emilia Romagna održan je krajem listopada godišnji skup Talijanske speleološke federacije (Società Speleologica Italiana – SSI) »Nuvole« – Speleopolis 2018. Na tom je skupu sudjelovalo više od 2900 speleologa (!), a među njima i 30-ak iz Hrvatske.

Komisija za speleologiju HPS-a predstavila se »Speleološkim istraživanja u Hrvatskoj 2008.-2018.« autora Marka Rakovca te koautora Tea Barišića i Darka Bakšića. Prezentirana je na talijanskom jeziku, što je prisutna publika nagradila dugotrajnim pljeskom.

Nizom prezentacija, uključujući i prezentaciju Chrisa Jewella, sudionika nedavne akcije spašavanja dvanestorice dječaka i nogometnog trenera iz špilje Tham Luang u Tajlandu, izložbu, 3D projekcije filmova, konferenciju, obrazovne radionice za djecu i odrasle, organizirane posjete turistički uređenim i neturističkim špiljama, organizirane planinarske izlete te nezaobilaznim SpeleoBarom na dvije lokacije uz odličnu glazbu i delicije iz cijele Italije, te uz

prodaju speleološke opreme, cijeli gradić je disao za speleologe cijelog svijeta. Speleopolis u pravom smislu riječi!

Aida Barišić

Predavanje o speleološkim istraživanjima u Hrvatskoj

Opća skupština UIAA u Mongoliji

U glavnom gradu Mongolije Ulaanbaataru održana je u subotu 6. listopada Opća skupština UIAA. Na sjednici skupštine sudjelovalo je više od stotinu predstavnika iz nacionalnih saveza i drugih planinarskih udruženja iz cijelog svijeta.

Predsjednik UIAA Frits Vrijlandt osvrnuo se na najvažnije stavke iz godišnjeg izvješća te najavio nov način održavanja skupštine. Nakon uobičajenih skupštinskih tema pripremljen je program za popodnevni dio zasjedanja kako bi se članicama UIAA omogućila aktivnija uloga u oblikovanju budućnosti te svjetske federacije. Organizirano je nekoliko radnih skupina radi predstavljanja ideja, preporuka, ali i primjedbi na rad UIAA, što je bila dobra prilika za izravnu interakciju s dužnosnicima, komisijama i zaposlenicima te svjetske asocijacije. Rezultati te radionice bit će ključni u preoblikovanju vizije i strategije razvoja UIAA.

Na kraju zasjedanja predsjednik UIAA je zaključio: »Ovo je bila jedna od najboljih općih skupština posljednjih dvadeset godina. Uživali smo u konstruktivnom dijalogu s našim članicama, raznolikijem programu skupštine, a sve to zahvaljujući i našim domaćinima iz Planinarskog saveza Mongolije, koji je sve to vrhunski organizirao. UIAA se obvezuje da će djelovati prema savjetima svojih članica kako da oblikuje svoj rad u idućim godinama.«

U članstvo UIAA primljeni su u statusu promatrača nacionalni planinarski savez Kostarike, Udruga međunarodnih udruga planinskih voditelja – UIMLA i ISA – Međunarodna udruga hodača po žici iznad ponora u planinama. U sastavu Izvršnog i Glavnog odbora UIAA zamijenjeno je nekoliko članova kojima je istekao mandat.

Predsjednik UIAA Frits Vrijlandt uručuje predstavniku HPS-a Darku Berljaku prigodan dar i priznanje kao članu Skupštine UIAA s najdužim stažem (26 godina)

Dužnosnici UIAA podsjetili su predstavnike u Skupštini na mnoge postojeće resurse koje pruža UIAA, ali i neke nove. To uključuje novootvoreni internetski alat za pretraživanje on-line festivala i susreta penjaja u ledu i po stijenama, platformu UIAA koja pruža članicama priliku za promociju događaja u svom okruženju, pregled sigurnosnih standarda UIAA te medinski savjete za visoke nadmorske visine, a postojeći standardi obuke i projekti zaštite planina dalje će se

Sudionici Opće skupštine UIAA u Mongoliji

razvijati, pružajući stručnost u korist cijele svjetske alpinističke i planinarske zajednice. Da bi mogla ponuditi više mogućnosti za svoje članice, UIAA će razviti posebnu mrežnu stranicu koja će savezima omogućiti da razmjenjuju više informacija o penjanju i planinarenju u svojim zemljama.

Opća skupština u 2019. održava se 2. studenoga u Larnaci (Cipar), a 2020. domaćin bit će turski grad Antalya.

Nakon skupštine održana je gala večera u velikom šatoru (jurti) u okolini glavnog grada, na kojoj je uz atraktivni folklorni program središnji događaj bila dodjela godišnje nagrade za zaštitu planinske prirode. Pobjednik je projekt CAN (Zajednička akcija Nepal), a vodi ga legendarni himalajac Doug Scott koji je 1975. prvenstveno ispenjao jugozapadnu stijenu Mount Everesta. Iz zaklade te ekspedicije već se 20-ak godina financiraju mnoge nepalske potrebe – ulaganja u zdravstvo, gradnju škola i obnovu samostana, a u posljednje vrijeme šalje se pomoć zbog štete nastale od potresa prije tri godine.

Dodijeljeno je još nekoliko nagrada. Između ostalog, predsjednik UIAA predao je predstavniku HPS-a Darku Berljaku prigodan dar i priznanje kao članu Skupštine UIAA s najdužim stažem (26 godina).

U nedjelju 7. listopada organiziran je posjet Nacionalnom parku Terelj. Darko Berljak

16. Dani istarskih planinara u Račjoj Vasi

Tristotinjak planinara je u nedjelju 21. listopada obilježilo 16. Dan istarskih planinara. Planinarilo se po novootvorenoj obiteljskoj stazi Marečici, koja kružno vodi od Račje Vasi preko Svete Jelene i Rašpora natrag u Račju Vas. Obilazak su organizirali PD Čićarija iz Buja i Istarski planinarski savez (IPS).

Ljubitelji prirode pristigli su iz svih dijelova Istre. Uz domaćine tu su bili planinari iz pulskih društava Glas Istre i Elektroistra, umaški Planik, Pazinka, rovinjski Montero, Opatija, riječki Platak, Slovensko kulturno društvo Bazovica, delnički Petehovac, čazmanska Garjevica i Bundek iz Murskog Središća. Međunarodnu notu dali su tradicionalni gosti iz Obalnog planinskog društva Koper te srpski planinari iz čačanskog društva Kablar. Pohod je trajao oko tri i pol sata. Put je bio dug osam kilometara, s visinskom razlikom od 270 metara. Vrijeme je na trenutke prelazilo iz kišnog u susnježicu, najavljujući tako dolazak zime na uspavanu istarsku ljepoticu Čićariju. To, naravno, nije utjecalo na rasploženje okupljenih planinara.

Stazu je otvorila načelnica općine Lanišće Roberta Medica, istaknuvši da takva aktivnost mnogo znači za ovu najsiromašniju i demografski najpoharaniju istarsku općinu. Uz nju okupljene su pozdravili i predsjednik IPS-a Goran Šepić te idejni začetnik staze Milivoj

Topić. Uređenje staze finansirali su županijski Odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu, Grad Buje, Sportska zajednica Grada Buja te tvrtke Rockwool i Simbol grafika. Da sve protekne u redu pobrinuli su se vodiči iz Stanice planinarskih vodiča Istra i Hrvatske gorske službe spašavanja – Stanice Pula.

Posebnost ovog Dana istarskih planinara bio je slijepi planinar Feručo Lazarić, kojem je uručeno posebno priznanje za uspon na Dinaru i Olimp. Uz njih, bilo je prisutno i tridesetak planinara iz pazinske Male planinarske škole, kojima je to bio četvrti izlet u nizu, preko projekta »Edukacijom i kretanjem do zdravlja od malih nogu« koji financiraju Središnji državni ured za sport, Zajednica sportskih udrug Grada Pazina i IPS. Najmlađa na pohodu, koja je pokazala veliku volju i upornost, bila je 4 i pol godišnja Boni Butigan, koja je zajedno s ostalima produžila po stazi prema vrhu Gomili.

U službenom dijelu programa podijeljena su priznanja i nagrade. Zlatnu značku IPS-a dobili su tako Ratimir Rukar, Boris i Marija Rumac, Stanko Vivoda te Marijan Krbavčić iz pulskog Glasa Istre. Za obilazak Istarskog planinarskog puta u jednom pohodu dobili su priznanja Dragan Drobnjak iz PD-a Elektroistra te Goran Kos i Vladimir Rojnić iz PD-a Glas Istre. Priznanja za doprinos razvoju planinarstva u Istri dobili su Sonja Levak i Patricija Jedrejčić te Mladen Nikšić iz PD-a Pazinka i Igor Eterović iz PD-a Opatija. Ujedno je Aleksandru Dajiću i Josipu Horvatu iz pulskih Elektroistre uručen brončani znak HPS-a.

Anton Finderle

Načelnica općine Lanišće Roberta Medica otvara novu stazu

Planinari u Virovitici od 1928. do danas

HPD Papuk je u mjesecu listopadu obilježio 90. obljetnicu planinarstva u Virovitici. Od 12. do 14. listopada izveden je raznolik program kojim su se virovitički planinari predstavili građanima grada Virovitice, Virovitičko-podravske županije i drugim simpatizerima prirode, zdravog življenja, a samim time i planinarenja.

Proslava je započela u petak izložbom fotografija i planinarske opreme u Gradskom muzeju Virovitica. Prikazane su fotografije iz vremena formiranja podružnice HPD-a u Virovitici. Najstarija dostupna fotografija snimljena je 8. kolovoza 1927., a na njoj se nalaze petorica planinara učlanjenih u središnjicu HPD-a iz Zagreba ispred Aljaževog stupa na vrhu Triglava. Oni su ujedno bili i osnivači podružnice Papuk u Virovitici. Osim povijesnih fotografija izložene su i brojne fotografije iz novijeg doba.

Nakon izložbe održana je u prostorijama Udruženja obrtnika Virovitica za članove društva i njihove uzvanike središnja svečanost. Okupljeni planinari i gosti ukratko su upoznati s početkom rada Društva, njegovim nastankom te važnim događajima koji su pridonijeli razvoju planinarstva ovog kraja. Prisutne su pozdravili predsjednica Gradskega vijeća Grada Virovitice Lahorka Weiss, predsjednik Sportske zajednice grada Virovitice Josip Škrablin i predsjednik Udruge Slavonski planinari Otmar Tosenberger. Uručena su i priznanja članovima

Virovitički planinari na Triglavu uoči formiranja podružnice HPD-a

Planinarski dom Vražje Vršće

Društva za dugogodišnje nesebično zalaganje i doprinos. Svečanost obilježavanja 90. rođendana uveličali su članovi KUD-a Virovitica te pjevačka skupina Zajednice Mađara Virovitičko-podravske županije »Veröcei gerlicék« (Virovitičke grlice).

HPD-u Papuk je u ime Udruge Slavonski planinari predsjednik Otmar Tosenberger uručio priznanje Julije Kempf, najviše priznanje za naročite planinarske uspjehe u razvitu planinarstvu na području Slavonije.

Svečanost je nastavljena u subotu na glavnom šetalištu Virovitice. Tu je uz suradnju HGSS Stanice Orahovica predstavljena osnovna planinarska oprema te oprema koju koriste članovi HGSS-a. Prikazana je planinarska literatura, a sve zainteresirane virovitički su planinari upoznali i s osnovama korištenja kompasa i planinarskih zemljovidova.

U nedjelju 14. listopada organizirana je rođendanska planinarska šetnja povijesnim stazama po obroncima Bilogore kojima su se kretni prvi virovitički planinari. Posjetili smo nedavno pronađene i dugo godina tražene temelje prve planinarske kuće ovog društva, »Vražje Vršće«. Kuća je svečano otvorena 2. rujna

Otvorenie izložbe povodom 90. obljetnice planinarstva u Virovitici

Na temeljima nekadašnjeg planinarskog doma Vražje Vršće

1934., a spaljena tijekom rata 1942. godine. Obišli smo i područje nekadašnje turske utvrde, o kojoj su ostale samo legende. Krajnji cilj izleta bila je planinarska kuća Brusovi, gdje je za sve sudionike bio priređen domjenak. Uz lijepе želje, tu se nazdravilo 90. rođendanu HPD-a Papuk.

Jezgru Društva danas čini mlađa populacija, koja nam se postupno ali sigurno pridružuje, otkriva planinarstvo i ono što je bitno, ostaje i širi taj pozitivan duh, cijeni timski rad, razvija se kroz njega, promiče planinarstvo, educira se i zalaže za očuvanje ovog dijela naše Bilogore.

Na 1. redovitoj godišnjoj skupštini 1929. godine predsjednik Božidar Zgaga istaknuo je: »Ako Virovitica i nema u obližnjoj okolini planina, ipak je i naše gorje tako obilno prirodnim krasotama da članovima Papuka može nadoknaditi planine.« Takva je naša Virovitička Bilogora, pitoma, tajnovita i nama posebno bajkovita. Tko je šetao njome to razumije, a tko nije... čekamo vas kao pravi domaćini.

Mario Ripli

Osamdeseta obljetnica planinarstva u drniškom kraju

Ova je godina za drniške planinare iznimno značajna jer se navršava 80. godina planinarskog djelovanja.

Inicijativa za formiranje udruge planinara javila se davne 1934. godine, a namjera je ostvarena osnivanjem HPD-ove podružnice Moseć, nazvane po planini nedaleko od Drniša. Osnivački sastanak održan je 19. listopada 1938. Podružnica je privremeno prestala s radom za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Nakon rata, rad je nastavljen osnivanjem PD-a Promina 5. prosinca 1958. Želja za organiziranim planinarenjem i druženjem potaknuta je otvaranjem skloništa u Docu na Promini. Sklonište postoji i danas, ali je u vrlo lošem stanju i ne koristi se. Članovi Promine planinari su naviješ po Dinari, Mosoru i Kozjaku. Godine 1974. Društvo je imalo 47 članova. Njihovom marljivošću 1977. počinje izgradnja današnje planinarske kuće koja je dovršena 1984. U novoj kući te je godine organiziran i slet planinara Dalmacije. Članovi Društva uspeli su se na Triglav, vrhove Durmitora i Čvrsnice, Mont Blanc, Grossglockner, Monte Rosu, Monte Chinto, Breithorn i brojne druge vrhove. Društvo dobiva sve veći broj članova, među kojima i mnogo mladih. Osnovani

Svečanost povodom 80. obljetnice planinarstva u drniškom kraju

Proslava 80. obljetnice planinarstva u Drnišu

su tada speleološki i alpinistički odsjek. Društvo je organiziralo interni visokogorski tečaj, opću planinarsku školu, alpinističku školu i speleološku školu. Trojica članova su ujedno i članovi HGSS-a. Godine 2008. u prostorijama Društva podignuta je prva stijena za bouldering u Šibensko-kninskoj županiji.

Obilježavanje 80. obljetnice planinarstva u drniškom kraju započelo je u subotu 6. listopada na gradskom trgu Poljana. U šatoru postavljenom za tu priliku bila je izložena planinarska oprema. Zainteresirani planinari krenuli su s trga u 12 sati na izlete u okolicu. Dio planinara uputio se na osigurani put na Čikoli. To je zahtjevan planinarski put dug malo manje od dva kilometra. Za obilazak je potrebno 3 do 4 sata. Neki su se planinari uputili na obilazak poučne pješačke staze Stinica – Roški slap u NP-u Krka (4 sata). Staza je duga 8,5 km. Dio okupljenih obišao je i znamenitosti Drniša, uz pratnju turističkog vodiča.

U ispostavi NP-a Krka u Drnišu organizirana je izložba fotografija, prikazan je kratak film, a proslavlji se pridružio i proslavljeni alpinist Stipe Božić s prezentacijom «Vlaji na Himalaju», koja je naišla na posebno oduševljenje prisutnih planinara. Uz autentičnu glazbu, prekrasne fotografije i kratke video dionice te uz šaljive dosjetke prezentacija je bila pun pogodak.

Okupljene su uoči prezentacije pozdravili predsjednik PD-a Promina Tomislav Jerković, gradonačelnik Drniša Josip Begonja te dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica. U ime HPS-a uručila je prigodne darove i pohvalila dosadašnji rad te poželjela puno uspjeha u dalnjem radu, a pogotovo uspjeha s mladim naraštajima.

Subotnja večer nastavljena je uz prigodan domjek i razmjenu iskustava s prisutnim planinarama iz 20 planinarskih društava. Oko 200 planinara obilježilo je u dva dana ovo prigodno slavlje. Posebna atrakcija bila je slavljenička torta s obilježjima.

Nedjelja je osvanula kišna. Jaka kiša i potoci vode koji su se slijevali niz planinu nagovijestili su da od pješačenja neće biti ništa pa su domaćini organizirali prijevoz do planinarske kuće Promina. Kuća se nalazi na rubu livade i šume, na visini od 850 metara. Raspolaže s 40 mjesto za noćenje, pa iako je bila opustošena za vrijeme Domovinskog rata, obnovile su je vrijedne ruke drniških planinara. U potkovljvu se uređuje skupna spavanaonica sa sanitarnim čvorom. U blizini kuće uređen je i mali botanički vrt pa PD Promina zaslужuje svaku pohvalu.

Nakon ručka predsjednik Društva zahvalio je još jednom svim prisutnima. Podijeljene su i zahvalnice prisutnim društvima, a potom je Trio Maestro iz Šibenika raspljevao i rasplesao vesele planinare.

Trud koji je PD Promina uložio za obilježavanje svog postojanja za svaku je pohvalu. Imajući to u vidu, trebalo bi se uvijek odazvati ovakvim manifestacijama bez obzira na vremenske prilike te tako dati svakom društvu vjetar u leđa za daljnji rad, nadu i vjeru za dobrobit planinarstva.

Jadranka Čoklica

50 godina Našičkoga planinarskog puta

Malo je planinarskih obilaznica u Hrvatskoj koje su tradicijom i godinama srasle s gradom i planinom kao Našički planinarski put (NPP) s Našicama i planinom Krndijom. Ove se godine navršilo 50 godina od njegova utemeljenja, jedne od tri planinarske obilaznice koje održava PD Krndija iz Našica. Prema Željku Poljaku, to je jedanaesta planinarska obilaznica u Hrvatskoj. Našičani se time zaista mogu ponositi jer se našički kraj i ljepote Krndije najbolje mogu upoznati kada se zaputite na upoznavanje NPP-a.

NPP je točkasta obilaznica od šest kontrolnih točaka. Započinje u središtu Našica i vodi prema selu Zoljanu na Krndiji. Put se nastavlja prema lovačkom domu, selu Seoni, poznatom povijesnom lokalitetu Bedemgradu, izletištu Paulinovcu i spomen-domu Gradac.

Ploča s informacijama o obnovi Našičke geološke staze

Našički planinari na dijelu NPP-a koji siječe Slavonski planinarski put

Vrijeme čini svoje pa je revitalizacija ove planinarske obilaznice nasušna potreba. Na tome članovi PD-a Krndija aktivno rade. Naime, zamisao je da obilaznica postane kružna, kako bi se posjetitelj vratio na istu točku odakle je krenuo. Prirodno je da početak puta bude u Našicama, jer svaki posjetitelj dođe u gradić podno Krndije, ali bi samo planinarenje započeo kod Lovačkog doma u Zoljanu. Kontrolna točka Gradac više ne bi postojala jer je »izvan ruke«, ali bi bile dodane dvije nove zanimljive točke. Riječ je o povijesnim lokitetima Crnom potoku i partizanskom groblju. Time će NPP dobiti još ljepše vizure i značenje. Uređenje i markiranje puta već je započelo.

Inače se na NPP-u odvijaju mnoge aktivnosti. Svakog se lipnja na poznatom izletištu Paulinovcu već 25 godina održava Antunovski piknik na kojem se okupljaju brojni planinari iz Slavonije i šire. Ove godine otvorena je Prva izviđačka obilaznica u Slavoniji i ona upravo prolazi dijelom NPP-a. Treba istaknuti i činjenicu da Našička

geološka staza, koja ima poučan karakter, dobim dijelom prati trasu NPP-a. Prije godinu dana dobio je PD Krndija značajna sredstva iz Europskog fonda za poljoprivrednu i ruralni razvoj upravo za revitalizaciju Našičke geološke staze. Nakon uređenja planinarskih sadržaja ta će staza cijelovito predstavljati bogatu geološku prošlost i brojne pronađene povijesne lokalitete.

NPP bit će i jedna od važnijih staza koje će Društvo predstaviti na Danima hrvatskih planinara 2022. u Našicama. Na Krndiji i dijelovima NPP-a često se mogu vidjeti biciklisti, trkači i mnogi drugi rekreativci pa se nadamo da će NPP u budućnosti postati okosnica razvoja turizma i sporta u Našicama. Našičkom planinarskom putu želimo još puno godina i mnogo posjetitelja!

Hrvoje Tržić

Održana opća planinarska škola u Ivancu

Na završnoj svečanosti, u restoranu BVB u Ivancu, dodjeljene su polaznicima Opće planinarske škole PK-a Ivanec njihove diplome. Uvodno se svima prisutnima obratio Tomislav Friščić, voditelj te škole i vodič HPS-a. Škola je sadržavala ukupno 20 sati predavanja i 6 dana izleta, odnosno vježbi, gdje su polaznici stekli osnovna znanja o planinarstvu. Predavači su bili Mario Muslin (HGSS Stanica Varaždin), Tomica Matišić (speleolog, HGSS Stanica Varaždin), dr. Alen Cafuta te članovi PK-a Ivanec Tomislav Friščić, Duško Vitez, Stjepan Kuštelega, Darko Kos, Tomislav Gotić, Thomas Blum, Nenad Novak i Vesna Vitez.

Školu su uspješno završila 24 člana. Na svečanosti su prenesene čestitke i pohvale koje je članovima PK-a Ivanec uputila dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica, koja nažalost nije mogla biti nazočna.

Nikola Nišević

Polaznici i voditelji Opće planinarske škole u Ivancu

Izlet mladih planinara na Tri Žaklja

U subotu 27. listopada u organizaciji PK-a Ivanec mladi planinari iz OŠ Klenovnik i OŠ Kamenica sudjelovali su na izletu na Tri Žaklja. Izlet je organiziran povodom Međunarodnog dana pješačenja 15. listopada.

Obilazak je započeo okupljanjem u Klenovniku, zajedničkim fotografiranjem i slušanjem uputa vodiča. Cijelim putem planinare su pratile dvije kobile, Žaka i Asi. Djeca su posebno uživala jer su imala priliku jahati.

Mladi planinari tijekom pješačenja upoznali su se s kretanjem u grupi te su promatrali prirodu u jesenjem ruhu. Na vidikovac Tri Žaklja stigli su oko 13 sati. Lijepo vrijeme omogućilo je prekrasan vidik na selo Višnjicu s okolicom, a u daljini se vidjela i susjedna Slovenija.

U dobrom raspoloženju nastavili su dalje do izvora Goranca, gdje su planinare dočekali načelnik općine Klenovnik Mladen Blaško te vrijedni domaćini Sanja i Karlo. Mladi planinari odmorili su se uz topli čaj te domaće slane i slatke poslastice, a posebno su uživali dok su pekli kobasice, špek i jeger. Posebno treba zahvaliti obitelji Kukec (Željko, Sanja, Romeo i Karlo Kukec), načelniku općine Klenovnik Mladenu Blašku te članicama lokalne zajednice Valentini, Kristini i Andreji, koje podupiru planinarske aktivnosti organizirajući i sponzorirajući okrjeput kod izvora Goranca te animirajući djecu.

Nakon okrjepe djeca su posjetila i Mačkovu špilju. Mladi planinari imali su priliku da provedu jedan lijep jesenji dan u prirodi i druže se. Daleko od računala i

zatvorenog prostora, bilo je razgovora, veselja, dječje znatitelje i jahanja konja. Mobiteli su poslužili samo da se fotografijama zabilježe ti trenuci. Duljina prijeđenog puta bila je 12 km, a za obilazak s odmorima trebalo je 6 sati.

Ankica Gotić

Jahanje na planinarskom izletu

40. godišnjica Povelje o bratimljenju PD-a Delo i PD-a Grafičar

Susretom u dolini Vrata u Sloveniji od 22. do 23. rujna 2018. u Šlajmerjevu domu, članovi PD-a Delo iz Ljubljane i PD-a Grafičar iz Zagreba, obilježili su 40. godišnjicu potpisivanja Povelje o bratimljenju.

Sedamdesetih godina prošloga stoljeća članovi Dela i Grafičara često su zajedno odlazili u hrvatske i slovenske planine pa su razvili dragocjena prijateljstva. To su okrunili Poveljom o bratimljenju, koju su tadašnji predsjednici društava Slavo Milosavljević (Delo) i Vladimir Osrečak (Grafičar) potpisali 16. rujna 1978. na Govejku.

Od tada planinari iz PD-a Grafičar i PD-a Delo kontinuirano održavaju zajedničke planinarske susrete četiri puta godišnje, naizmjence u Hrvatskoj i Sloveniji. Ta druženja nisu prekinule ni političke međudržavne razmirice, čime smo dokazali da u planinama vlada razumijevanje i prijateljstvo.

Aktivnosti planinara Dela i Grafičara prepoznale su i naše krovne organizacije HPS i PZS. Prilikom proslave 25. godišnjice bratimljenja 8. ožujka 2003. na Rašici HPS je Planinarskom društvu Delo dodijelio Plaketu HPS-a, najviše planinsko odlikovanje HPS-a. Planinska zveza Slovenije je prilikom Godišnje skupštine PD-a

Grafičar 13. svibnja 2004. dodijelila društvu svoju jubilarnu plaketu za trideset godina druženja i aktivnog rada na području planinarstva.

Na prošla događanja podsjetili su nas prijatelji iz PD-a Delo u brošuri koju su povodom 40. godišnjice bratimljenja pripremili za sve sudionike ovoga jubilar-nog susreta. Na putu prema Šlajmerjevu domu posjetili smo Slovenski planinski muzej u Mojstrani. Oduševilo nas je uvodno predavanje o razvoju slovenskog planinarstva, pa smo suvremenim postav muzeja razgledavali s velikim zanimanjem.

Proslava jubileja počela je u Šlajmerjevu domu prezentacijom Dragutina Kralja, koji nas je nizom fotografija sa zajedničkih druženja podsjetio na brojne lijepе izlete po planinama Slovenije i Hrvatske, na veselice koje uvijek prate naše susrete te na drage nam prijatelje koji nisu više među nama. Prezentacija je dirnula i oduševila sve prisutne.

Službeni dio proslave započeo je minutom šutnje za preminule članove obaju društava. Zatim su se okupljenim planinarna kratkim osvrtom na dosadašnji zajednički put obratili predsjednici PD-a Delo Dušan Resnik

Članovi PD-a Delo i PD-a Grafičar pred Slovenskim planinskim muzejom u Mojstrani

i PD-a Grafičar Miroslav Janičević. Obojica su izrazila želju da se suradnja i prijateljstvo među ovim društvima nastavi i ubuduće. Razmjenili su prigodne poklone i plakete, a Planinarski savez Zagreba dodijelio je PD-u Delo posebnu plaketu.

Druženje uz ples i pjesmu nastavilo se do kasno u noć, a u nedjelju smo se uz blagu kišicu od Šlajmerjevog

doma spustili do slapa Peričnika. Nakon kraćeg odmora autobusom smo se odvezli do Žirovnice, odakle smo se popeli do crkvice sv. Lovrenca te se preko lijepih livada spustili do Završniškog jezera gdje nas je u lovačkom domu čekao obilan ručak. Rastali smo se u Ljubljani u restoranu »Ruski car«, oplemenjeni još jednim sadržajnim susretom.

Vesna Flego

KALENDAR AKCIJA

5. – 19. 12. Izložba najboljih planinarskih fotografija

Foto klub Split, Marmontova 5, Split
HPD Mosor, Split

9. 12. Pohod Ivanečkom planinarskom obilaznicom

Ivančica, Ivanec
PK Ivanec, Ivanec

9. 12. Dan planina u Kaštelima

Kozjak, pl. kuća Pod Koludrom, Orlovo gnijezdo,
Marića staje, Sv. Ante
HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac

9. 12. 13. izlet Nepoznati Papuk uz Međunarodni dan planina

Papuk
Udruga Slavonski planinari, Osijek i JU PP Papuk

15. 12. Memorijalni pohod Fokinom stazom

Pakrac – pl. dom Omanovac
PD Psunj, Pakrac

15. 12. Cvjetne staze Ravne gore (tisa)

Ravna gora
PD Ravna gora, Varaždin

15. 12. Noći pohod na Oštrec

Samoborsko gorje, Oštrec
HPD Željezničar, Zagreb

15. 12. Svečana dodjela priznanja Hrvatske planinarske obilaznice

Zagreb, Fakultet prometnih znanosti,
Znanstveno-učilišni kampus Borongaj
Hrvatski planinarski savez, Zagreb

22. 12. Božićno-novogodišnja planinarska noć

Planinarski dom Malačka
HPD Malačka, Kaštel Stari

22. 12. Četiri godišnja doba – zima na Oštři

Oštřa (Gospic)
PD Željezničar, Gospic

22. 12. 18. pohod na Hahlič, planinarski oproštaj s 2018. godinom

Podkilarac – Hahlič
PD Obruc, Jelenje

26. 12. Tradicionalni uspon na Snježnicu

Snježnica, Mihanići – Kuna Konavoska – Sveti Ilijia
HPD Dubrovnik, Dubrovnik

1. 1. Mlado leto na vrhu Učke (novogodišnji susret)

Učka, Paklon – Vojak
PD Opatija, Opatija, PD Knezgrad, Lovran i PD Lisina,
Matulji

5. 1. 7. Noći uspon na Ivančicu

Ivančica
HPD Ivančica, Ivanec

Sadržaj 110. godišta »Hrvatskog planinara«

Članci i vijesti

Altaras Penda, Ivor	Nova planinarska obilaznica »Četiri godišnja doba na Puntijarki«	414
Banek, Berislav	Najava 3. pohoda »Tragom prvog izleta HPD-a na Sljeme«	257
Banović, Nada	Dinara novim putom	517
Baričević, Tomislav	Na uspomenu Slavku Tomerlinu Tateku	411
Barišić, Aida	U Šibeniku postavljena izložba »Istraživači hrvatskog podzemlja«	302
Barišić, Aida	U Zagrebu održan ispit za naziv »speleolog«	145
Barišić, Aida i Barišić, Teo	U Austriji održan 12. EuroSpeleo Forum	465
Barišić, Teo	Seminar o topografskom snimanju speleoloških objekata 2017.	43
Belavić, Mirko	Godišnja skupština PD-a Zavižan iz Senja	202
Benčić, Luka	Vrhunska arhitektura u planinskom okruženju	38
Berljak, Darko	Hrvatski planinarski savez u 2017. godini	7
Berljak, Darko	Osnovana Europska unija planinarskih saveza	46
Bistričić, Anita	Škola planinskog skijanja na Platku	310
Borovečki, Ivan	Dani hrvatskih planinara na Ivanšćici	351
Božić, Vlado	HPD – začetnik hrvatskog speleološkog kataстра	486
Božić, Vlado	Vladimir Redenšek – Izabrani članci	143
Braum, Branko	Vladimir Hebar (1937. – 2017.)	98
Brdal, Željko	S Krka na Čićariju pa u Gorski kotar	460
Bušić, Valentina	Zadnji prvoga	168
Ciglenečki, Antun	Psunj dobio prvu poučnu stazu	146
Čančarević, Alen	Više od 300 planinara na Tradicionalnom usponu na Dinaru (1831 m)	351
Čanić, Tomislav	Anti Plavčiću uručena Povelja PD-a Gromovača	256
Čanić, Tomislav	Novo ruho Kugine kuće	515
Čaplar, Alan	Više od 300 planinara u Brinju	308
Čaplar, Alan	120 godina »Hrvatskog planinara«	18
Čaplar, Alan	31. Zbor vodiča HPS-a ispunio očekivanja	45
Čaplar, Alan	50 godina Stanice planinarskih vodiča Zagreb	348
Čaplar, Alan	Anita Bistričić – prva žena na čelu Komisije za vodiče	145
Čaplar, Alan	Darko Luš (1945. – 2018.)	409
Čaplar, Alan	Eduard Hemar: Željko Poljak – velikan hrvatskog planinarstva	343
Čaplar, Alan	Mirko Belavić: Stoljeće senjskog planinarstva	303
Čaplar, Alan	Na izvorištu planinarske književnosti	212
Čaplar, Alan	Najstarija planinarska knjiga na svijetu	215
Čaplar, Alan	Planine nas povezuju	264
Čaplar, Alan	Prijenos iskustava između vodiča iz Hrvatske, Makedonije, Kosova i Albanije	555
Čaplar, Alan	Slavko Tomerlin – Tatek	410
Čaplar, Alan	Slikarski ciklus »Hrvatske planine« Stipana Tadića	338
Čaplar, Alan	Susret vodstava HPS-a i PZS-a u Krasnu 16. i 17. ožujka	205
Čaplar, Alan	Željko Poljak 70 godina s Hrvatskim planinarem	56

Černi, Borislav	Svečano obilježena 90. godišnjica organiziranog planinarstva	
Čoklica, Jadranka	u Pakracu	152
Čoklica, Jadranka	19. sastanak Balkanske planinarske unije u Turskoj	352
Čoklica, Jadranka	Dani planinara PS-a Herceg-Bosne 2018.....	466
Domljanović, Špirko	Osamdeseta obljetnica planinarstva u drniškom kraju	563
Dubac, Stjepan	Danka i Frane Bolanča	512
Dubac, Stjepan	Aktivnosti radne skupine Komisije za planinarske vodiče za	
Eterović, Igor	osobe s invaliditetom	354
Finderle, Anton	Operacija Dinara	335
Finderle, Anton	Završena 2. Mala planinarska škola Planinarskog društva Opatija ..	358
Fistanić, Miomir	16. Dani istarskih planinara u Račjoj Vasi.....	561
Fistanić, Miomir	Godišnjom skupštinom pazinski planinari ispratili 2017. godinu.....	99
Flego, Vesna	27. »Oda proljeću« na Omiškoj Dinari	309
Gavrić Jularić, Miranda	7. Festival planinarstva u Omišu.....	309
Gavrić Jularić, Miranda	40. godišnjica Povelje o bratimljenju PD-a Delo i PD-a Grafičar	
Gotić, Ankica	Planinarenje uz poeziju na pohodu »Od Ivane do Tadije«.....	356
Grundler, Darko	Sve ljepote Dilj gore.....	128
Hapač, Ivan	Izlet mlađih planinara na Tri Žaklja.....	566
Hapač, Ivan	Priče iz davnine	29, 63, 114, 182, 234, 292, 322, 403, 443, 499, 543
Hemar, Eduard	Radim, a tamo sam	289
Hemar, Eduard	Tih godina... nekad prije.....	171
Hemar, Eduard	130 godina organiziranog planinarstva u Sušaku.....	395
Henc, Martin	Legendarna hrvatska alpinistica Dada Pirc	540
Huzjak, Bernarda	Milena Šneller, najstarija aktivna planinarka – vodič u Hrvatskoj ..	301
Kelava, Marija	Neponovljiva Patagonija.....	524
Klasnić, Dorian	Podijeljena najviša priznanja HPO-a i natjecanja Gojzerica za	
Kos, Darko	više od 300 obilaznica	95
Kos, Goran	Putem ljubavi do najvišeg vrha Europe	472
Kos, Goran	U Mađarskoj održan sastanak partnera europskog projekta	
Kristijan, Zdenko	»Penjanje za sve«	353
Kristijan, Zdenko	Pohod po Ludbreškoj planinarskoj obilaznici.....	149
Krpanić, Mario	Proslava dana PD-a Glas Istre na Koritima.....	355
Krpanić, Mario	Skupština PD-a Glas Istre	256
Kušer, Zrinka	Hrvatska planinarska obilaznica u 2017.....	92
Kuzmanić, Aleksandra	Novi dnevnik Samoborske obilaznice	413
Lazarić, Feručo	Planinari oduševili Gospicane u Noći muzeja	253
Livak, Predrag	Ususret 45. obljetnici PD-a Željezničar	253
Livak, Predrag	Neumorni istraživač Radivoj Simonović	389
Livak, Predrag	Stazama »Prosjaka i sinova«.....	166
Lovrić, Antun	Penjanje na slijepo.....	484
Lučić, Nina i Barišić, Aida	120 godina planinarstva u Požegi	516
Mačković, Velimir	Godišnja skupština HPD-a Sokolovac u Požegi	154
Majerus, Boris	Održani 36. »Papučki jaglaci«	255
Mataija, Josip	Dr. Josip Garilović	142
Mataija, Josip	Skup speleologa Hrvatske 2017.....	144
Međurečan, Željko	Put na Goverlu u Ukrajini	373
	Nova planinarska kuća »Anin vrh«	346
	19. Zimski uspon na Bjelolasicu	203
	Izborna skupština HPD-a Bijele stijene iz Mrkoplja	204
	Završila još jedna izložba povodom 60 godina rada KS HPS	302

Mihovilić Vračarić, Martina	Planinarenje u kanadskom Stjenjaku	71
Milano, Salvatore	Novi dnevnik Solinskoga planinarskog puta.....	252
Milano, Salvatore	Pošaljite svoje fotografije na foto natječaj PK-a Split.....	361
Milas, Krunoslav	Planinarska grupa »Alpinac Žohari«	450
Milas, Krunoslav	Uljezi u »Hrvatskom planinaru«	190
Mohar, Darko	Onde gdje Soča ljubi Jadransko more	138
Mrazović, Iva	Iskustva s festivala mladih planinara u Makedoniji	430
Nadž, Igor	Pohod na najviši vrh Vukovarsko-srijemske županije.....	515
Nišević, Nikola	Održana opća planinarska škola u Ivancu.....	565
Nišević, Nikola	Više od 200 planinara na Ivanečkoj planinarskoj obilaznici	102
Novak Penga, Helena	S Njupaćima u planine	222
Olip, Ivo	Rapski planinari – inicijatori projekta »Jedan otok – jedna staza« ..	146
Ovas, Zdenka	Uluru i Kata Tjuta	420
Pap, Zlatko	20 godina uspješnog rada s djecom u PD-u Dugi vrh u Varaždinu ..	360
Pap, Zlatko	Bleščiju se fatamorgane	385
Pavlić, Ivana	Primjerena suradnja PD-a Bundek i OŠ-a Belica.....	50
Petričević, Kruso	Novi dnevnik revitaliziranog Međimurskog planinarskog puta	345
Petrović, Ružica	Iskustva s Europskog hodočasničkog puta	134
Petrović, Ružica	Završen treći ciklus dvogodišnjega etapnog obilaska SPP-a.....	150
Plantaš, Igor	Stotinu djece i roditelja na Zavižanu	359
Poljak, Željko	Nekadašnji urednik pita sadašnjega	108
Poljak, Željko	Neobičan dvojac – Munjko i Šilić pjesmom i prozom po planinama ..	202
Poljak, Željko	Od doma do doma po planinama diljem svijeta	491
Rac, Renato	Mala planinarska škola HPD-a Bilo	149
Radovanović, Vanja	Apuanske Alpe	243
Rakovac, Marko	U Rumunjskoj održan 12. Balkanski speleološki kamp.....	412
Richter, Ivica, Maksan, Božidar	Kanculova glava	84
Ripli, Mario	Planinari u Virovitici od 1928. do danas	562
Rogić, Viktorija	PD Gromovača iz Otočca nikad aktivnije	513
Rogina, Davor	Planinarska kuća na Kunagori obilježila 65. rođendan	347
Rogina, Velimir	Jubilarni pohod Seniorskim planinarskim putom	204
Rogulja Mart, Vesna	Fotonatječaj »Zemljo, i nogama te volimo« u Sisku	250
Rojnić, Vladimir	Enio Bugarin 1951. – 2018.	466
Sabljić, Željko	Zašto idem nekamo iako mi nije potriba	160
Spreicer, Jelena	Pred tobom je cijeli vijek, pedeset ti je godina tek!	226
Sudac, Ana	Do Damavanda i natrag	533
Sušanj, Tea	Pustolovina na Tuhobiću	386
Šantek, Damir	Corrán Tuathail	368
Šantek, Damir	Čovjek snuje, Brahma određuje	78
Šantek, Damir	Jebel Shams, najviši vrh Omana	316
Šantek, Damir	Kamene utvrde Dolomita.....	281
Šantek, Damir	Vjetrovita Sněžka.....	124
Šepić, Goran	Radionica korištenja GNSS uređaja za markaciste i planinarske vodiče.....	254
Šimić Tonin, Nikola	Dalibor Ballian: Zemlja planina Bosna i Hercegovina	344
Šljerić, Ivana	Planinarsko predavanje u kinu Grič u Zagrebu	49
Šorić, Kristina	Miroslav Medenica	43
Telić, Tamara	Svečano obilježena 90. obljetnica planinarstva u Koprivnici	304
Tkalac, Berislav	20 godina HPD-a Tikvica u Županiji	101

Tosenberger, Otmar	Stazama kaptolskih kneževa po Papuku u povodu	
Tržić, Hrvoje	Međunarodnog dana planina	100
Tržić, Hrvoje	50 godina Naščkoga planinarskog puta	564
Tržić, Hrvoje	Iznenadenje do iznenadenja na Krndiji.....	378
Tržić, Hrvoje	Predstavljanje knjige »U zagrljaju planina i ljudi« Drage Trošelja....	412
Tržić, Hrvoje	Proslava 95 godina planinarstva u Našicama i 55	
Tržić, Hrvoje	godina PD-a Krndija.....	47
Tržić, Hrvoje	Završena Opća planinarska škola PD-a Krndija u Našicama.....	413
Turković, Višeslav	Zimski susret s Velebitom	162
Turković, Višeslav	Čudesne Prokletije.....	425
Tušek, Emil	Novo planinarsko društvo u Požegi	49
Vinković, Željko	U Kutima obilježena 45. godišnjica PD-a Vršak.....	48
Vinković, Željko	Na Badnju i Visočici s Vatrenima u mislima	440
Vršić, Sonja	Planina Hajla – prokletijska ljepotica.....	195
Vršić, Sonja	20. Vincekovo pohod PD-a Bundeš s rekordnim brojem sudionika i	
Vukelić, Milan	odličnim ugođajem.....	148
Vuković, Marko	Za otvorenje revitaliziranog MPP-a organizirali i 1. Međimurski trail.	307
Vuković, Marko	Fotonatječaj PD-a Rudač, Moravice	90
Zoković, Silvija	Lavinski dan na Vršiću	153
Žagar, Klara Jasna	Riječ-dvije s himalajkom Enom Vrbek o planinskom skijanju	536
Žagar, Klara Jasna	Nordijsko hodanje zanimljivo i planinarima	286
Žagar, Klara Jasna	Planinarska meteorološka početnica	174
Žagar, Klara Jasna	Priča s Medvednice	381
Žagar, Klara Jasna	Putovi do osmijeha	434
Žagar, Klara Jasna	Škrinjica sjećanja	231
Žagar, Klara Jasna	Stazama Gupčevih puntara	478
Žalica, Slobodan	Prvim penjačkim smjerom u planinama BiH.....	332

Iz rada HPS-a

29. Skupština HPS-a	274
Dani hrvatskih planinara	259
Godišnja priznanja najboljima u 2017. godini	4
Iz tiska izašla knjiga »Nebo puno Himalaje« Darka Berljaka.....	343
Kalendar akcija.....	51, 103, 155, 207, 258, 311, 363, 467, 519
Knjiga »Svilim« Gorana Blaževića	98
Komisija za planinarske puteve HPS-a utvrdila jedinstven izgled i	
sadržaj planinarskog putokaza.....	199
Naručite planinarski kalendar za 2019. godinu!.....	510
Opća skupština UIAA u Mongoliji.....	560
Planinarski fotonatječaj »Sve ljepote Dilj gore«	132
Prigodna dopisnica »120 godina Hrvatskog planinara«	257
Priznanja Hrvatskog planinarskog saveza u 2017.....	97
Sastanak uredništava slovenskog »Planinskog vestnika« i	
»Hrvatskog planinara«	362
Velimir Wintersteiger	342
Visoke obljetnice planinarstva u Karlovcu i 26. manifestacija	
»Hodanjem k zdravlju«.....	306
Zimski tečaj za vodiče (B standard) i tečajevi za vodiče	
C, D, E, F i G standarda u 2019. godini.....	556

IGLU ŠPORT

Trgovina s najboljom opremom za boravak u prirodi

www.iglusport.hr

